ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಎಂ.ಫಿಲ್. ನಿಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಬಿ.ಟಿ. ನಾಗರತ್ನ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಸಿ. ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೦೬-೦೭

ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ

(ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಎಂ.ಫಿಲ್. ನಿಬಂಧ)

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಬಿ.ಟಿ. ನಾಗರತ್ನ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಸಿ. ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು

ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೦೭-೦೮

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ

ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ ಎಂಬ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಬಿ. ಟಿ. ನಾಗರತ್ನ ಅವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ದಿನಾಂಕ: ೧೮. ೨.೦೨

(ಡಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು)

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩. ೨೭೬

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ ಎಂಬ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಡಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಗೋವಿಂದರಾಜು ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯದ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿಬಂಧವು ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ದಿನಾಂಕ: ೧೮-೦೭-೨೦೦೭

(ಬಿ. ಟಿ. ನಾಗರತ್ನ)
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಚರಿತ್ರೆ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩ ೨೭೬

ಪರಿವಿಡಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಮಹತ್ವ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ-ಮಿತಿಗಳು, ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ವೈಧಾನಿಕತೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಇದೊಂದು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಈ ಮಾತು ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣ ಆ ಹೊತ್ತಿನದು. ಮುಂದುವರೆದ ಈ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯ ಶೋಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ದೇಶಿ ಬರಹಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅಂದು ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನೂ ಸಹ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಅನೇಕ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಕಿರು ಪ್ರಯತ್ನ.

೧.೧ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಅಧ್ಯಯನ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಮಹಿಳೆಯೇ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದು. ಅವಳ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕುತೂಹಲದಾಯಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ವಿಭಿನ್ನತೆಯ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳು ದೇಶೀ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವಂತೆ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲೂ ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ದೇಶಿಯ ಬರಹಗಾರರು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಬಣ್ಣ ಸವರಿ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಸಿದರೂ, ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರು ಮಾತ್ರ ತಮಗೆ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಾನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಘನತೆಯ ಬಗೆಗಿರುವ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳೊಡನೆ ಇವರು ನಿರೂಪಿಸುವ ವೈಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ, ಅಂತಃಪುರಗಳ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮತ್ತು ಪೈಶಾಚಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳು ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೊಂದರ ಘನತೆಗೆ ಮಸಿಬಳಿಯುವಂತಿವೆ.

೧.೨ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ-ಮಿತಿಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಾಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ದೇಶಿ ಆಕರ ಹಾಗೂ ಬರಹಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೇಳಲಾಗದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಹುಟ್ಟನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅದು ಪತನಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವೂ ತನ್ನ ಕಾಲಮಿತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದರೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳ ಮುಖೇನ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುವುದು.

೧.೩ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನವು ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಪರಿಧಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಜ್ಞಾನಶಿಸ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಆಗುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವೈಧಾನಿಕತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಆರ್ಥಿಕತೆ, ರಾಜಕಾರಣ, ಇನ್ನುಳಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೋಷಣೆಯ ಅನುಭವ-ಅನುಭೂತಿಗಳು ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆದರೂ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಂಥ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ ನೋಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಕಿರುಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ್ದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನಗಳು ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಆಯಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ತಳಕುಹಾಕಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇ ಅಂದಿನ ವೈಭವಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಂಡಿರುವ ಶೋಷಿತ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣಗಳು, ಅಂಗಭೋಗ-ರಂಗಭೋಗಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಚಹರೆಗಳು ಆ ಹೊತ್ತಿನ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಅಂಥ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾದವು. ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಪೈಕಿ ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರು ಇಬ್-ನೆ-ಬತುತಾ, ನಿಕೊಲೊ-ದೆ-ಕೊಂತಿ, ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್, ಅಥನೇಷಿಯಸ್ ನಿಕಿಟಿನ್, ದು-ಆರ್ತೆ-ಬಾರ್ಬೊಸಾ, ಡೊಮಿಂಗೊ ಪ್ಯಾಸ್, ಫರ್ನಾಒ ನ್ಯೂನಿಜ್, ಸೀಜರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್, ಲೊಡೊವಿಕೊ ದಿ ವರ್ತೆಮಾ, ಟೊಮ್ ಪೀರೆಸ್, ಬ್ಯಾರಟಸ್, ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಎಮಿಟ್ ಹಾಗೂ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಮುಖರು.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಕರ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಜನಪದೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಹ ಪೂರಕ ಆಕರಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಶಯ ಇಲ್ಲಿನದು.

೧.೪ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಹರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಿಳಾ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದಿನ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣ, ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಆಚರಣೆ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಇರುವ ಮಹತ್ವ ಯಾವ ರೀತಿಯದು? ಇಡೀ ಅಧ್ಯಯನ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ? ಅದಕ್ಕಿರುವ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಿತಿಗಳು ಯಾವ ಬಗೆಯವು? ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳೇನು? ಎಂಬೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿಯರ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ತಲೆಎತ್ತಿತೆಂಬುದಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ನಿಜಕ್ಕೂ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಂತರ್ಯ ಏನಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಿಳಿಯುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿದೆ. ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆ, ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆ, ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಮಾನವೀಯ ಅಂಶಗಳು, ಮೌಢ್ಯ ಮತ್ತು ಕಂದಾಚಾರಗಳು ಈ ಮಹಾನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಕೃತ ಮುಖವೊಂದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾದ ಮಹಿಳೆ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಪಾರಂಪರಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳೇನು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮಡಿವಂತಿಕೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿತೆನ್ನುವುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದಿಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಂಧವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷನ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಪಡುತ್ತಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಧಿಯೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಾಗ ಸಭ್ಯತೆ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೋಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಪುರುಷನಲ್ಲೇ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಸ್ವಾರ್ಥ, ವಿಷಯ ಲೋಲುಪತೆ, ಲಂಪಟತನಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೇವಲ ಭೋಗವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸುವ, ಅವಳನ್ನು ಕಾನೂನು-ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಹುನ್ನಾರ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಅದರ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯಯುಗೀನ, ಹಿಂದೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ವಿಜಯನನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಕೃತಮುಖ ಕೇವಲ ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಅಂತಃಪುರಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲೂ ರಾರಾಜಿಸಿದುದನ್ನು ದೇಶಿಬರಹಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳು ಸಹ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ದೇಶಿ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿದ್ದವು, ಅವು ಹೇಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿಸಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯ ಅನುಭೂತಿ-ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚುಮಹತ್ವ ಪಡೆದದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕತೆ, ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಆಯಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು

ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾದ ಅಥವಾ ತಳೆದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ಕೂಸಾಗಿ ಈ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರು, ವಾರಂಗಲ್‌ನ ಕಾಕತೀಯರು, ತಂಜಾವೂರಿನ ಚೋಳರು, ಮಧುರೆಯ ಪಾಂಡ್ಯರು, ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರು ರಾಜ್ಯಾಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೇ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕಾರಣದ ಕುತಂತ್ರಗಳು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಯ್ಸಳರು ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಉತ್ತರ ಭಾಗವೆಲ್ಲಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೆಹಲಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಹಾಗೂ ಮೊಗಲರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವರ ಹಿಡಿತವು ಕೂಡ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಮಲ್ಲಿಕಾಫರನು ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ವಿಜಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ದೆಹಲಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಮಹಮದ್-ಬಿನ್-ತುಘಲಕ್‌ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಭೀತಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಿಗಿ ಭದ್ರತೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸುವಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇರುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಅಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಡ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಸಂಗಮನ ಐವರು ಮಕ್ಕಳಾದ ಹರಿಹರ, ಬುಕ್ಕ, ಕಂಪಣ, ಮಾರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮುದ್ದಪ್ಪ ಎಂಬುವರು ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬುದು ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಂಗತಿ. ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ 'ಓರಂಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಿಹರ ಮತ್ತು ಬುಕ್ಕ ಸಹೋದರರು ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿಯಿಂದ ಓರಂಗಲ್ಲು ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದರು' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.[೧] ಈ ಮಧ್ಯೆ ದಹಲಿಯಿಂದ ಆನೆಗೊಂದಿಗೂ ಬಂದ ಮಹಮದ್-ಬಿನ್-ತುಘಲಕ್‌ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣದಾದ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹರಿಹರನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿಯೂ, ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಮಂತ್ರಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ ಹರಿಹರ, ಬುಕ್ಕ ಎಂಬ ಸಂಗಮ ಸಹೋದರರೇ ಮುಂದೆ ಗುರುಗಳಾದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರಾದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಇದಕ್ಕೆ 'ಹೊಸಪಟ್ಟಣ'ವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ಹೆಸರು ವಿದ್ಯಾನಗರ, ವಿಜಯನಗರ ಎಂದೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಬೆಳೆದಂತೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಹಂಪೆಯೂ ಬೆಳೆಯಿತು.[೨] ಅಂದಿನ ಹಂಪೆಯ ವಿಸ್ತಾರ, ವೈಭವಗಳನ್ನು ವಿದೇಶೀಯಾತ್ರಿಕರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇಟಲಿ ಪ್ರವಾಸಿಗ ನಿಕೆಲೊ-ದೆ-ಕೊಂತಿ,

> "ವಿಜಯನಗರದ ಸುತ್ತಳತೆ ಅರವತ್ತು ಮೈಲು. ಈ ನಗರದಲ್ಲಿ
> ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದ ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರಿದ್ದಾರೆ.
> ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಜನು ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು
> ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿದ್ದನು.[೩]"

ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಯಸ್ ಎಂಬ ಯಾತ್ರಿಕನು

> "ವಿಜಯನಗರ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ.
> ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಂತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ,
> ನಾನು ನೋಡಿದಷ್ಟು ಭಾಗ ರೋಮ್‌ನಗರದಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ.
> ಪ್ರಪಂಚದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿರುವ ನಗರವೆಂದರೆ
> ಇದೇ.'[೪]"

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವೋಪೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ದೀರ್ಘಕಾಲದವರೆಗೂ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದಿತು. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಾಲ್ಕು ವಂಶಗಳಾದ ಸಂಗಮ, ಸಾಳುವ, ತುಳವ ಮತ್ತು ಅರವೀಡು ಸಂತತಿಗಳಿಂದ ಆಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬ ರಿಂದ ೧೬೪೬ ರವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೩೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇದು ಮೊದಲನೆ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ವಂಶಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಶ್ವದೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೆಳಗಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ತರುವಾಯ ಕ್ಷೀಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೫ ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಕ್ಕಸ-ತಂಗಡಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹುಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರಿಂದ ಸೋಲನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೂ ಹೇಗೋ ಇನ್ನೂ ೧೨೩ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಕಲಹ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬ ರಿಂದ ೧೫೬೫ ರವರೆಗೆ ಇನ್ನೂರ ಮೂವತ್ತು ವರುಷಗಳಕಾಲ ದೀರ್ಘ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ವಿಜಯನಗರದ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಹಾಗೂ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳ ಪೈಕಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ, ಸಂಶೋಧಕರ ಗಮನವನ್ನು

ಸೆಳೆದುದು ವಿಜಯನಗರ ಮಾತ್ರ. ಆದರೂ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲು ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾದ ಕಿರು ಪ್ರಯತ್ನ.

ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮಾತೆ, ಕರುಣಾಮಯಿ, ಶಾಂತ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ, ಕ್ಷಮೆಯಾಧರಿತ್ರಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ನೆಲ, ಜಲ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವಧಾತೆಯಾದ ಮಹಿಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಜರೂರಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡೆದಿದ್ದರು, ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌರವಾದರಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿನದು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯೂ ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಸುಖದಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಕೆಲವು ರೂಢಿ, ಪದ್ಧತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿವೆ. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಢಿ-ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಮಹಿಳೆಯ ಶೋಷಣೆಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸತಿ ಸಹಗಮನ, ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹ, ಬಹು ಪತ್ನಿತ್ವ, ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳು ಮಹಿಳೆಯ ಬದುಕನ್ನು ನರಕ ಸದೃಶ್ಯವಾಗಿಸಿವೆ. ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯ ನಡುವೆಯೇ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಗೌಣವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಏಕೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ರಾಜ ಮತ್ತು ಅವನ ದಿಗ್ವಿಜಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳ ಸುತ್ತಲೇ ಗಿರಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತವೆ. ರಾಜನೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಣಿಯರು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು, ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭ್ಯುದಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರದೂ ಸಿಂಹಪಾಲಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಆ ಕುರಿತಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ವಿರಳವೆನ್ನಬೇಕು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನಯುಗ, ಮಧ್ಯಯುಗ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಏರು-ಪೇರುಗಳನ್ನು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿರುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಪುರುಷನ ಕೈಗೊಂಬೆಯಾಗಿ

ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಸರಿಸಮಾನವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಅದರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಹಲವಾರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಂದ ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಬದಲಾವಣೆಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ನಡೆದಿವೆ. ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ತಾನು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯಿಂದ ಮೆರೆದಿರುವುದನ್ನು, ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾಲಕಸವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಡಾ. ಮೀರಾದೇಸಾಯಿ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ 'ಸಮಾಜವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಆ ಸಮಾಜದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಟ್ಟದ ಸೂಚಿಯಾಗಿದೆ' * ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದಾಗ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕಿನ ಹಲವಾರು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನತೆ ಮತ್ತು ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಚಾಲುಕ್ಯರ ಯುಗದಿಂದ ಮುಂದುವರೆದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ಕುಶಲ ಕಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೈ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಧಾನಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ವಿಜಯಾಂಬಿಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಾ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಕೆ ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಿತ್ರಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಾಟ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಾಜವಂಶದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಧಾನಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಲೋಕಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಹಾದೇವಿ ಇವರು ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಕಾದೇವಿ, ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ, ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಈ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳು ಸುಳಿಯುತ್ತವೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ ಶಾಂತಲೆಯನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಾಟ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಪರಿಣಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. 'ಸಂಗೀತ ನಾಟ್ಯ ಸರಸ್ವತಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾದಳು. ೧ನೇ ಬಲ್ಲಾಳನ ಮೂವರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಕಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಳಚೂರ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ರಾಣಿಯಾದ ಸೋಮಲ ದೇವಿಯು ಮಹಾಸಭಿಕರೆದುರಿಗೆ ನರ್ತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ನರ್ತನ ಕಲೆಗೆ ಇದ್ದ ಗೌರವ ಸ್ಥಾನ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಕಲೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾಣುವ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ ಮಾತ್ರ ವಿರೂಪವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಒಂದು ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಲುಷಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಲೇಪನ ಹಚ್ಚಿ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಅದೇ ರೀತಿ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಅದರಲ್ಲೂ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೇನೂ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಿಳೆ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕಾರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಾಂಘಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ, ಭಾವನೆಗಳ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತ್ರವು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆಟ, ನೋಟಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಭಿರುಚಿಯೂ ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿದ ಲಲಿತಕಲೆಯೆಂಬಂತಿದ್ದರು. ರಾಜ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸಾಂಘಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ, ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ಔದಾರ್ಯದಲ್ಲೂ, ದೈವಭಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಕೊನೆಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೂ ಅವರು ಗಂಡಸರಿಗೇನೂ ಹಿಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.[5] ಜೀವನ ಸೌಂದರ್ಯ, ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗಿಂತಲೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಗಂಡಸಿನ ಜೀವನದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಗೃಹಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಧಾನ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಂಗಸರು ರಾಜಕಾರ್ಯ ಧುರೀಣೆಯರೆಂಬ ಬಿರುದಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಕಾವಲುಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯರಾಗಿದ್ದರು.[6]

ಪಾಯೇಸ್ ಗೃಹಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

> "ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಂಬ ಸುಂದರಿಯರಾಗಿದ್ದರು, ಒಬ್ಬಳಿಗೂ ಒಂದು ಗುಂಜಿಯು ಕೊಬ್ಬಾಗಲಿ, ಬೊಜ್ಜು ಆಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಸೀರೆಯಂಥ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಧರಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಇವರಿಂದ ನೋಡಿ ಕಲಿಯಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ವಸ್ತ್ರವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.[7]

ಅಂದರೆ ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸರಳ ಸುಂದರಿಯರಾಗಿರಬಹುದು. ಎಂಗೆಲ್ಸ್ ಹೇಳುವಂತೆ

> "ಗಂಡಸು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಧಿಕಾರ ಸೂತ್ರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೆಂಗಸು ಪರಾಧೀನೆಯಾಗಿ ಕೇವಲ ಗಂಡಸಿನ ಕಾಮಲಾಲಸೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವಯಂತ್ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಳು."[8] ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೂ ಮಹಿಳೆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ, ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಅಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಹ ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಕವಯಿತ್ರಿ ಗಂಗಾದೇವಿಯ 'ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ' ಮತ್ತು

ಮೋಹನಾಂಗಿಯ 'ಮಾರೀಚಿಪರಿಣಯಂ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.[೧೦] ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ಅಂದಿನ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯಲು ನಂಬಲರ್ಹ ಆಕರಗಳಾಗಳಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯು ವಿದ್ಯಾವಂತಳಾಗಿದ್ದರೂ ಶೋಷಣೆಯಿಂದೇನೂ ವಿಮುಕ್ತಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಅವಧಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕರಣದ ವರ್ತಮಾನದವರೆಗೂ ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೋಷಣೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮಹಿಳೆ ಅಂಗ-ರಂಗ-ಭೋಗಗಳ ನಡುವೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನತೆಯಿತ್ತು. ಇಂಥ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಗಳಲ್ಲೂ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಕನವಳ್ಳಿ ಸದಾನಂದ, (ಅನು): ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್(ಮೂಲ), ಮರೆತುಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೧೪

೨. ಮಲಶೆಟ್ಟಿ ಬಸವರಾಜ, ಹಂಪೆ ಒಂದು ಪರಿಚಯ, ಪು. ೬, ೭

೩. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೧೫೧, ೧೫೨

೪. ಅದೇ, ಸಂಪುಟ - ೨, ಪು. ೨೪೯, ೨೫೭

೫. ಕತ್ನಳ್ಳಿ ನೀಲಮ್ಮ, ಮಹಿಳೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳು, ಪು. ೨೦, ೨೧

೬. ಪುಲುಮಲೆ ಶ್ಯಾಮರಾವ್, ವಿಜಯನಗರದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪು. ೧೫೦

೭. ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕಾಮತ್, ಮಹಿಳೆ ಅಂದು ಇಂದು, ಪು. ೨೦

೮. ವಿವೇಕ ರೈ ಬಿ. ಎ., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೬೩, ೬೫

೯. ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ, ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ, ಪು. ೭, ೧೪

೧೦. ಶಿವಣ್ಣ ಕೆ. ಎಸ್., (ಸಂ.), ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೩೫೩, ೩೫೬

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ದೇಶಿ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಈ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ, ಭೀಮಕವಿಯ 'ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ', ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡನಾಥನ 'ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ', ಚಾಮರಸನ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ', ಕಲ್ಲರಸನ 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ', ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ 'ಭರತೇಶ ವೈಭವ', ತಿಮ್ಮ ಕವಿಯ 'ಭಾರತ', ಬಾಹುಬಲಿಯ 'ನಾಗಕುಮಾರನ ಕಥೆ', ನಾರಣಪ್ಪನ 'ಗದುಗಿನ ಭಾರತ', ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ' ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ', ನಂಜುಂಡ ಕವಿಯ 'ರಾಮನಾಥ ಚರಿತ', ಕನಕದಾಸರ 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ' ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು. ಹಾಗೆಯೇ ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಷ್ಟೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವು. ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ', ಶ್ರೀನಾಥನ 'ಹರಿ ವಿಜಯ' ಮುಂತಾದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಗಂಗಾದೇವಿಯ 'ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ', ತಿರುಮಾಲಾಂಬೆಯ 'ಮಾರೀಚಿ ಪರಿಣಯಂ' ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ದೇಶಿ ಬರಹಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಭಿನ್ನ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಡನಾಟಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಂದಿಸಿದ್ದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಕನಕದಾಸರ ಮತ್ತು ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಸಮಾಜದ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು. ೧೫ ಮತ್ತು ೧೬ ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ತುತ್ತ ತುದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಜನಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಬೀರಿತು. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ಮತ್ತು ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಉಜ್ವಲವಾದದ್ದೇ ವಿಜಯನಗರಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ ಜನಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ದಾಸರ ಬರಹಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

೩.೧ ಪುರಂದರ ದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೮೦-೧೫೬೪)

ಪುರಂದರ ದಾಸರು ಎರಡನೇ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಮಕಾಲೀನ ಬರಹಗಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ಪೂನಾದ ಪುರಂದರಘಡ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ವರದಪ್ಪನಾಯಕ, ತಾಯಿ ಕಮಲಾಂಬ, ಧರ್ಮಭೀರು ಪತ್ನಿ ಸರಸ್ವತಿ ಬಾಯಿಯ ಮುಖೇನ ವಿಠ್ಠಲನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಇವರು ಭಕ್ತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಇವರು ವಿಠ್ಠಲ ನಾಮಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಒಂದಲ್ಲ, ಸಾವಿರಾರು. ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮುಖೇನ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಮಾಜದ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಮಹಿಳೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಪುರಷಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸುಳಿವುಗಳ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಕುರಿತಾದ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೀರ್ತನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಅನ್ಯಸತಿಯ ರೊಲುಮೆಗೊಲಿದು ಅಧಮಗತಿಗೆ ಬೀಳಲೇಕೆ
ತನ್ನ ಸತಿಯರೊಲುಮೆಗೊಲಿದು ತಾನು ಸುಖಿಸಬಾರದೆ
ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.”

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ಪುರುಷನಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ, ಆಸೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ, ತನ್ನ ಸತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯತ್ತ ಹೋಗುವ ಕಾಮಾಂಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದು ಶೋಚನೀಯ. ಈ ಕೀರ್ತನೆಯು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿರುವ ವ್ಯಭಿಚಾರದ ಗುಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಅದರಿಂದಾಗುವ ಕೇಡನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

“ಬೂಟಕತನದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಕುತಿ ಮಾಡಿ |
ದಿಟನೀತ ಸರಿಯಾರಿಲ್ಲೆನಿಸೆ ||
ನಾಟಕ ಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಬಯಲ ಡಂಭವ ತೋರಿ |
ಊಟದ ಮಾರ್ಗದ ಜ್ಞಾನವಿದಲ್ಲದೆ ||” ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಮಾಜದ ಸದಾಚಾರದ ನೈತಿಕ ಜೀವನವಿಲ್ಲದ ಜನರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ತೆರೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮುಖವಾಡ, ಉದರಂಭರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟುವ ವೇಷ. ಅಂಥವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕುಟಿಲ-ಕುಹಕ-ಕುಪಿತಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಇಂಥ ಜನರನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದು ಅಮಾನವೀಯ. ಅಂದಿನ ಬೂಟಾಟಿಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಜರಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ, ಹೆಣ್ಣು ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಪಟಿಯಾಗಿದ್ದಳೆ ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ಚರ್ಚನೀಯವಾದುದು. ಪುರಂದರ

ದಾಸರು ಹೇಳುವ ನಾಟಕ ಸ್ತ್ರೀ ಎನ್ನುವ ರೂಪಕವು ಅವರ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಅರಿವಾಗದೇ ಹೋದುದು ವಿಪರ್ಯಾಸವೆನ್ನಬಹುದು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರ ದೃಷ್ಟಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದುದು. ಅವರು ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಏನೇಯಾದರೂ, ಪುರಂದರದಾಸರು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು "ಮಾಯೆ, ರಕ್ಕಸಿ, ಕೇವಲ ಭೋಗವಸ್ತು, ಕುಟಿಲೆ, ವಂಚಕಿ"[೩] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೂ, ದಿನನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗೂ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಸಮಾನಾಧಿಕಾರವೇ ಮತ್ತು ಇಹಪರಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಕುಲ, ಮತ, ಸಂಪತ್ತು, ಅಧಿಕಾರ ಮುಂತಾದರಲ್ಲೂ ಗಂಡಸಿಗೂ, ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಸರಿಯೇ" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ದಾಸರು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸಮಾನತೆಗೆ ಅನರ್ಹಳು ಎಂದಿರುವುದು ಸ್ತ್ರೀ ಕುರಿತಾದ ಆ ಕಾಲದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

೩.೨ ಕನಕದಾಸರು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೦-೧೬೦೯)

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದವರು ಕನಕದಾಸರು. ಇವರ ಮೊದಲ ಹೆಸರು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಾಡಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ವೀರಪ್ಪ, ತಾಯಿ ಬಚ್ಚಮ್ಮ. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೇಶವನ ನಾಮಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಅಪಾರ. ಇಂಥ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಜನರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳುಕುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮಹಿಳಾ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಕುಟುಂಬದ ಗೃಹಿಣಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ, ದಾಸಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದು ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಳೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ

> **"ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಮರದವಳು, ಕಠಾರಿ ಹಿಡಿದವಳು, ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದವಳು, ಹಾವುಗೆ ಹಿಡಿದವಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಣಿಗಳನ್ನೋಡಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೆಂದು" ಕನಕದಾಸರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.**[೪]

ಪುರುಷನಂತೆ ಸ್ತ್ರೀ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. (ಹಡಪ, ಚಾಮರ, ಗಿಂಡಿ, ಕರಗ, ಕಾಳಾಂಜಿ, ಕೈಪಿಡಿ, ಬೀಸಣಿಗೆ, ಪಾವಗೆಯ ಪಿಡಿದವಳೊಡನೆಯಿದ್ದರು")[೫] ಹಾಗೆಯೇ ಬಡತನ, ಸಮಾಜದ ಶೋಷಣೆ, ಕಂದಾಚಾರಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು ವಿಪರ್ಯಾಸ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಇದೇ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನಕದಾಸರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ವೃದ್ಧ ವೇಶ್ಯೆಯರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೂಳೆ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.'[೬] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಈ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದು ಶೋಚನೀಯ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಹೀನಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಳು. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರದ ಮಹಿಳೆಯರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

೩.೩ ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಮಕಾಲೀನ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನೂ ಒಬ್ಬ. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಕೋಳೂರು ಕೊಡಗೂಸು, ನಂಬಿಯಕ್ಕ, ಅಮ್ಮವ್ವೆ, ವೈಜಕವ್ವೆ, ಕಾರಿಕಾಲಮ್ಮೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಜೀವನಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವಚನ ಚಳವಳಿಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪುರಾತನರ ಕುರಿತಾಗಿ ಅದ್ಭುತ ಕಥನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹರಿಹರ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕವಿ. ಹರಿಹರನ ಹಿಂದೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಂಪರೆಯಿತ್ತು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರ್ತಿಯ ವಿವರಗಳು ಹರಿಹರನಿಗೆ ಅವನ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೇ ದಕ್ಕಿದ್ದವು. ಇವನ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳಾದ ಕಾರಿಕಾಲಮ್ಮೆ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಭಕ್ತೆಯರು ಸಮಾಜದ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಭಕ್ತಿಪಾರಮ್ಯತೆಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹರಡಿದ ಪ್ರಗತಿಪರರೆಂದರೂ ಸಹ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

೩.೪ ಗಂಗಾದೇವಿ ವಿರಚಿತ 'ಮಧುರಾವಿಜಯಂ'

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಂಗಮ ಮನೆತನದ ವೀರಕಂಪಣನ ರಾಣಿ ಗಂಗಾದೇವಿ. ಈಕೆ ಒಬ್ಬ ಕವಯಿತ್ರಿ. ಜೊತೆಗೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮಹಿಳಾ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಗಂಗಾದೇವಿ ತನ್ನ ಕೃತಿ 'ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ'ದಲ್ಲಿ ಪತಿ ವೀರಕಂಪಣನ ಮಧುರಾ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಗಾದೇವಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಬಗೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ವರ್ಷಾನುಗಟ್ಟಲೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಪುರುಷರನ್ನು ಅಗಲಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದರೆ ಪುರುಷ ತನ್ನ ಕಾಮತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಭೋಗಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅದರಲ್ಲೂ ಗೃಹಿಣಿಯರು ಪತಿವ್ರತೆಯರಾಗಿರಬೇಕು. "ಇಂಥ' ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪುರುಷರ ಅಸಂಖ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹವಾಸ ಅಸಹನೀಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ."[೭] ಎಂದು ಮೆದುವಾದ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚನೆಯಾದ ಗಂಗಾದೇವಿಯ ' ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ' ಕೃತಿಯೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರು

ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕೆಳವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಶೂದ್ರರಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನೂ ಮುರಿದು, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ಓದಿ ಆನಂದಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

೩.೫ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ'

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತುಳುವ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ರಾಜ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಸ್ವತಃ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ 'ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ'. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯ ಜೀವನದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ ಎಂದರೇನು?

ಆಮುಕ್ತ - ಎಂದರೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡ

ಮಾಲ್ಯ - ಹೂ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು

ದ - ಕೊಟ್ಟವಳು

ಮುಕ್ತ ಎಂದರೆ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಸೇರಿದಾಗ 'ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡ' ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥ 'ತಾನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೂ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವಳು' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಜೀವನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಗೃಹಿಣಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುವಳೆಂಬುದನ್ನು ರಾಯನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

> "ಮನೆಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿದರೆ ಮನೆಯಾಕೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಕೆಂಡ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಸಿಕ್ಕರೂ ಒಣಗಿದ ಹುಲ್ಲು ಇಟ್ಟು ಹೊರತು ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಮನೆಯ ಸೂರಿನಿಂದ ದೂಲ ಮುರಿದು ಒಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹೊರತು ಉರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಉರಿದರೂ ಅನ್ನ ಬೇಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಅನ್ನ ಬೆಂದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ವಾಸನೆ ತುಂಬಿ ಊಟ ಮಾಡಲಾಗದು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಡುಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಮಹಿಳೆಯರು ಕಷ್ಟಪಡದೇ ನೀರು ಕುಡಿದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು."[1] ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು

ಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೊಂದರ ಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಯೊಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬವಣೆಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಸಂಗತಿಯೆನ್ನಬಹುದು.

ಸಂಸಾರಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರದ್ದು ಒಂದು ವ್ಯಥೆಯಾದರೆ, ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಥೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ.

"ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಪಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಸೂಳೆಗೇರಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ."[೧೦]

"ವೇಶ್ಯೆಯರು ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೃತ್ಯವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿ ಹತ್ತುವರ್ಷದೊಳಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವರ ಗೌರವಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಧನಿಕರು ಅವರನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಕುಸ್ತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ನೃತ್ಯ ಕಲಿಸುವ ಗುರುಗಳಿಗೆ ರಾಯನು ಅನೇಕ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು."ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

"ದಿವಾನ್ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಗಾರಿ ಬಾರಿಸಿದೊಡನೆ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಓಡಾಡಬಾರದೆಂಬ ಶಾಸನವಿತ್ತು."[೧೧]

ಬಹುಶಃ ಇದರಿಂದ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಜನರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲಿನ ಅಶ್ಲೀಲತೆ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಸಹನೀಯವೆನಿಸಬಾರದೆಂದು ಈ ಶಾಸನ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಗರಡಿ ಕಲೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಥವರ ಬದುಕಿಗೆ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಆಧಾರವಾಗಿ ಸೂಳೆಯ ಕೇರಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ನರ್ತಕಿಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ತರಬೇತು, ತಯಾರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ "ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಅದರಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿಧವೆಯರು ಖಾನಾವಳಿ ತೆಗೆದು ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಬಳಿ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಊಟ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು." ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಮತ್ತು ಸಲಹುವವರು ಯಾರು ಇರಲಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಠಿಣ ಸ್ಥಿತಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಶೋಚನೀಯ.

ನಂಜುಂಡ ಕವಿ ವಿರಚಿತ 'ಕುಮಾರರಾಮ ಸಾಂಗತ್ಯ'ದಲ್ಲಿಯೂ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

"ಕಡೆಗಣ್ಣ ನೋಟದಿಂದ ಕಾಮುಕರ

ಕಂಗೆಡಿಸುತ ನಡೆಯ ಚೆಲ್ವಿರದ ನಡೆಗೆಡಿಸುತ ನಡೆದಿತ್ತು

ಗಣಿಕೆಯರ ಗಡಣವಾ ಪಾಳೆಯದೊಳಗೆ" ೨

ಸಮರ ಬಿಡಾರಗಳಲ್ಲಿನ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ, ಅಂದಿನ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಸೈನಿಕರು ತಿಂಗಳಾನುಗಟ್ಟಲೆ ಸಮರಯಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಬೇಕಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಂಥ ಸೈನಿಕರು ಸುಧೀರ್ಘ ಕಾಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೂರೆಂಟು ಕೊರತೆಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಸೈನಿಕರು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೋರಾಡಲಾರರು ಎಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅರಸ ಮತ್ತು ಸೇನಾನಾಯಕರು ಸಮರಯಾತ್ರೆಗೆ ಮುನ್ನಾ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಭಾವನೆ ಕೊಟ್ಟು ಯೋಧರನ್ನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಹೋರಾಡಲು ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿನೀಡಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಮರಭೂಮಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. "ಪಾಳೆಯದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರದ್ದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಡಿಸಲುಗಳ ಸಾಲು" ಇದ್ದುದಾಗಿ ನಂಜುಂಡ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ವಿವರಗಳ ನಡುವೆ ಕವಿಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿದ್ದರು. ಸೀಮಂತ, ಜಾತಕರ್ಮ, ನಾಮಕರಣ, ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಬಯಕೆ ಮುಂತಾದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಧವೆಯರಾದರೆ 'ಸಹಗಮನ' ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಮತ್ತು ಇಂದಿಗೂ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹಂಪಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇಂಥ ತಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮೌಖಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಜನಪದೀಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರ ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರು ದಿನನಿತ್ಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅನೇಕ ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾಗರ

ಪಂಚಮಿ, ಗೌರಿಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಭರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಸೀಗೆ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಜಾತ್ರೆ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬಿಡಿಸುವ ರಂಗೋಲಿ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಸಹ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಹಲವಾರು ವಿವರಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವಂಥವು. ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲಾ ವೈಶಾಲ್ಯತೆಯೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಯಾದ ಮುಟ್ಟನ್ನೂ ಮೈಲಿಗೆಯೆಂದು, ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಮುಟ್ಟಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಯಾವುದೇ ಶುಭ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಚ್ಚೆಯನ್ನು ಆಸ್ತಿಯೆಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. 'ಉತ್ತ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ರಾಣಿ', 'ಉತ್ತರೂ ಬರದೂ ಕಿತ್ತರೂ ಬರದು' ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನಪದ ಪ್ರದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಗಳಾದ ಕೋಲಾಟ, ಕೊರವಂಜಿ ಕುಣಿತ, ಓಕುಳಿ ಆಟ, ಡೊಂಬರಾಟ, ಮೊದಲಾದ ಮನೋರಂಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರು ಸಹ ಗಂಡಸರಂತೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ನೀರು, ಆಹಾರ ಹಾಗೂ ಹಸಿವು-ದಣಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೋಟಮ್ಮ, ವಾಸಮ್ಮ, ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬಲಿಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಪೆಂಗಾಲೂರು ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಬಲಿದಾನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಕೆರೆಗೆ ಏಳು ಮಂದಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟ ಒಡನೆಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತಿತಂತೆ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಿ. ಟಿ. ಎಂ. ಕೊಟ್ರಯ್ಯ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗೋಪುರದಮ್ಮನ ಗುಂಡು

ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಮೊದಲನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಗೋಪುರವನ್ನು 'ಹಿರಿಯ ಗೋಪುರ' ಅಥವಾ 'ಬಿಷ್ಟಪ್ಪಯ್ಯನ ಗೋಪುರ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಿಷ್ಟಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂಬುವನು ಈ ಗೋಪುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಗೋಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಾಗ ಕಟ್ಟಡ ಪದೇ ಪದೇ ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆಗ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಪಂಚಾಂಗ ತೆಗೆಸಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಗೋಪುರದ ಗೋಡೆಯ ನಡುವೆ ಸೇರಿಸಿ ಗೋಪುರ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಗೋಪುರ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವುದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣ ನೀಡಿದ ಹೆಂಗಸಿನ ಹೆಸರೇ ಈ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.[೧೯] ಅದೇ 'ಗೋಪುರದಮ್ಮನ ಗುಂಡು.' ಹೀಗೆ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಬಲಿಪಶು ಆದದ್ದು ಮಹಿಳೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಹಿಳೆಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಜೀವನವಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿವರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದರ ಮುಖೇನ, ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೇ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದವರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೩.೬ ದೇಸಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀ ಕುರಿತಾದ ಭಿನ್ನ ಸಂಕಥನಗಳು

ವೈದಿಕನೆಲೆಯ ಸ್ತ್ರೀಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಗಳು, ಹಾಗೂ ಅವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆಯ ಸಂಕಥನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯ ಸಂಕಥನಗಳು ನಮಗೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜೀವನವಿಧಾನದ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ನಾಡಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮತ್ತು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತೃಮೂಲೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಪ್ರಣೀತ ಧರ್ಮಗಳ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗದ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಧಾನತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸತಿಹೋಗುವಂತಹ ಕ್ರೌರ್ಯವಾಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಂತಃಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಹಾಕಿ ಜೀವನದ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ, ಲೈಂಗಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹರಣಮಾಡುವಂತಹ ಮನೋವೈಕಲ್ಯಗಳು, ವಿಕಾರಗಳಾಗಲಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಂತಹ ಅಪಮಾನಕಾರಿ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಲೆ ಮಾದೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಗತಿಯೊಂದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬೇವಿನ ಹಟ್ಟಿ ಕಾಳಮ್ಮ ಎನ್ನುವ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರವೊಂದು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾದೇವ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ವಕ್ತಾರ. ಮೂಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಗುಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಧರ್ಮದ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. "ಬೇವಿನ ಹಟ್ಟಿ ಕಾಳಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲಳಾದ ಹೆಣ್ಣು. ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿವಂತಿಕೆಗೆ ಮಾದೇಶ್ವರನ ಕರುಣೆಯೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಮಾದಪ್ಪ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಸಾಲು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನಿಂದ ಏಳಿಗೆ ಹೊಂದಿದ ಕುಳಗಳು ತನ್ನ ಒಕ್ಕಲಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮಾದೇವನ ಮತೀಯ ವ್ಯವಹಾರ. ಈ ನಿಲುವು ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನಿಂದ ಉಪಕಾರ ಪಡೆಯದವರಿಗೆ ತನ್ನ ಒಕ್ಕಲಾಗದೆ ಇರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೇನೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನಿಂದ ಉಪಕಾರ ಪಡೆದವರು ತನ್ನ ಮತಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕು, ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಧಾರೆ ಎರೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಋಣಮುಕ್ತತೆಯ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ನೀತಿ. ಬೇವಿನ ಹಟ್ಟಿ ಕಾಳಮ್ಮ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳು. ತಾನು ಪಡೆದ ನೆರವಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅಂದರೆ ತನ್ನ ವೈಚಾರಿಕ ನೆಲಗಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಳಿಲ್ಲದವಳು".[೧೫] ಮಾದೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಬೇವಿನಹಟ್ಟಿ ಕಾಳಮ್ಮನ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೆರಡರ ಸಂಘರ್ಷದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

"ಬಲಾಢ್ಯವಾದ ಕುಳಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವಲಯದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ತನ್ನ ಒಕ್ಕಲುಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಪಂಥವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು ಮಾದೇಶ್ವರನ ಉದ್ದೇಶ"ವಾಗಿತ್ತು.[೧೬] ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಕಾಳಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿರುವವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. "ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಏನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತೃಮೂಲ ಕುಟುಂಬದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬೇವಿನಹಟ್ಟಿ ಕಾಳಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದ್ದಾಳೆ"[೧೭] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳು ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ವೈದಿಕ ಮೂಲದ ಸಾಂಸ್ಥೀಕರಣಗೊಂಡ ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಗಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆಯ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ವಿಕೃತರೂಪದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರಾವ್, (ಸಂ.), ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಪು. ೯

೨. ವರದರಾಜರಾವ್ ಜಿ., ಪುರಂದರದಾಸರು, ಪು. ೩೩

೩. ಮಧುಕರ ಯಕ್ಕುಂಡಿ, (ಸಂ.), ಪುರಂಗರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆ, ಪು. ೧೯

೪. ವಿ. ಎ. ದಿವಾಣಜಿ,ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂ-೪, ಭಾಗ ೨, ಪು. ೪೭೨, ೪೭೪

೫. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್, ಸಾ.ಕೃ., (ಸಂ.), ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು. ೬೬

೬. ಮಂಜುನಾಥನ್ ಜೆ. ಜಿ., (ಸಂ.), ಕನಕದಾಸರ ವಿರಚಿತ ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ, ಪು. ೧೧, ೧೩, ೧೪, ೧೫, ೧೮, ೨೨

೭. ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ. ಕೆ., ಗಂಗಾದೇವಿ ವಿರಚಿತ ಮಧುರಾ ವಿಜಯಂ, ಪು. ೭, ೧೪

೮. ನಿರುಪಮಾ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿರಚಿತ ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ, ಪು. ೩

೯. ಅದೇ, ಪು. ೩೧, ೩೨

೧೦. ಅದೇ, ಪು. ೩೩, ೩೬

೧೧. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ, ಕುಂ., ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ಪು. ೨೨

೧೨. ತಳವಾರ ಎನ್. ಎಮ್., ನಂಜುಂಡ ಕವಿಯ ವಿರಚಿತ ರಾಮನಾಥ ಚರಿತೆ, ೧೧೨, ೧೧೩

೧೩. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ, ಚೆಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿ ಜಾನಪದ, ಪು. ೮೦

೧೪. ಚೆಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದೀಯ ಅಂಶಗಳು, ಪು. ೨೬

೧೫. ಡಾ. ಶ್ರೀಧರ ಪಿಸ್ಸೆ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ, ಪು. ೩೫

೧೬. ಹಿ. ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಕಾಡು, ಕಾಂಕ್ರಿಟ್ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ, ಪು. ೪೨

೧೭. ಅದೇ, ಪು. ೩೪

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಕಂಡ ಮಹಿಳೆ

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಸರನ್ನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ ಕಾಲಘಟ್ಟವೇ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯೂ ಸಮೃದ್ಧ ತಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ತಾಣಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೇ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿ ಹಲವು ಆತ್ಮಕಥನಗಳಲ್ಲಿ, ದಿನಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂಥವರ ಪೈಕಿ ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಇಬ್-ನೆ-ಬತೂತ, ನಿಕೊಲೆ-ದೆ-ಕೊಂತಿ, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಜಾಕ್, ಅಥನೇಷಿಯಸ್ ನಿಕಿಟಿನ್, ದು ಆರ್ತೆ ಬಾರ್ಬೊಸಾ, ಡೊಮಿಂಗೊ ಪ್ಯಾಸ್, ಫರ್ನಾಒ ನ್ಯೂನಿಜ್, ಸೀಜರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್, ಲೊಡೊವಿಕೊ ದಿ ವರ್ತೆಮಾ, ಟೋಮ್‌ಪೀರೆಸ್, ಬ್ಯಾರಡಸ್, ಲೆಫ್ಟಿನೆಂಟ್ ಎಮಿಟ್ ಹಾಗೂ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಮುಖರು.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ರಾಜಕಾರಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಆಯಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ, ಶೋಷಿತ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಜರೂರು ಇಲ್ಲಿನದು.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಇವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನಾವರಣಗೊಂಡದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯ ಶೋಷಣೆಯ ವಿಭಿನ್ನ ಚಹರೆಗಳು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸತಿ ಸಹಗಮನ, ವೇಶ್ಯಾ ವೃತ್ತಿ, ದೇವದಾಸಿಯಂಥ ಅಮಾನುಷ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಶೋಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಈ ಶೋಷಣೆಗಳ ನಡುವೆ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳು ಎಷ್ಟೇ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಲಿ ಅವರ ಬರಹಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಹಿಳೆಯೂ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಘಟನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆದಿರುವುದು ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಂಥ ಸತಿ ಘಟನೆಗಳು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳ ಮುಖೇನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಹಗಮನ ಮಾಡಗಿಗುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂಬ ಭಾವನೆ, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರೇ

ಸಂತೋಷದಿಂದ ಚಿತೆಗೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರಾದ ಕೊಂತಿ, ಬಾರ್ಬೋಸಾ, ನೂನಿಜ್, ಸೀಜರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್, ಬ್ಯಾರಡಸ್ ಮೊದಲಾದವರು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಬೀಕರವಾದ ಸತಿಸಹಗಮನವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪತಿಯ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಚಿತೆಗೆ ಪತ್ನಿಯೂ ಜೀವಂತವಾಗಿ 'ಅಗ್ನಿ'ಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುವುದೇ ಸಹಗಮನ. ಇಂಥ ಘೋರ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಚಿತೆಯೇರುವ ಪದ್ಧತಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ರಾಣಿಯರು ಸಹ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಸತಿ ಆಚರಣೆ ಪದ್ಧತಿಯೂ ತುಂಬಾ ಸರಳವಾಗಿದ್ದು,

> "ಆಕೆ ಬಡತನದಿಂದ ಬಂದವಳೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೋ ಏನೋ
> ಆತ್ಮಸಂತೋಷದಿಂದ ನೀರಿನ ಕೊಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕುವಷ್ಟು
> ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆಕೆ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ
> ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು"

ಎಂದು ನೂನಿಜ್, ಬಾರ್ಬೋಸರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾ,

> "ಉನ್ನತವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸತಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಆಡಂಬರದಿಂದ
> ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸರ್ವಾಲಂಕೃತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ
> ಸಾಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಧಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆರವೇರಿಸಿದ ನಂತರ,
> ಚಿತೆಗೆ ಬೀಳುವ ಮುನ್ನ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿಸಿ ಊಟೋಪಚಾರ
> ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮೆರವಣಿಗೆ
> ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು."

ಕೊನೆಗೆ ಚಿತೆಯ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಾನು ಧರಿಸಿದ ಆಭರಣ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಪ್ತರಿಗೆ ನೀಡಿ, ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಚಿತೆಯೊಳಗೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವಿಧವೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಚಿತೆಗೆ ಧುಮುಕದಿದ್ದಾಗ ಬಲವಂತವಾಗಿ ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಬಾರ್ಬೋಸ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಜೀವವನ್ನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಸುಡುವುದೆಂದರೆ, ಊಹಿಸಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು.

ಸಹಗಮನ ಮಾಡದಿರುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಸಹಗಮನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ವೈಭವಯುತವಾಗಿ ಮೆರೆದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡಿದ ರಾಜರು ಸಹ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಎಂಬಂತೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು

ರಾಯಚೂರು ಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಯನು ತನ್ನ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಒಂದು ಉಂಗುರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಸೇವಕನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು "ತಾನು ಸತ್ತರೆ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ರಾಣಿಯರಿಗೆ ತೋರಿಸುವಂತೆಯೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿತೆಯೇರುವರೆಂದೂ"[೫] ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಶೋಷಣೆ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಸಂಕೇತವೆಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗಿ, ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯು ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ರಾಣಿವರ್ಗ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತ್ತು.

ಸಹಗಮನ ಮಾಡದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳನ್ನು ಅಮಂಗಳಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಮಾಜದ ಒಡನಾಟಗಳಿಂದ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ನ್ಯೂನಿಜ್, ಸೀಸರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್, ಬಾರ್ಬೋಸ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಇಂಥ ಚಿತೆಯೇರದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ, ಹಣಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೈವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು." ಈ ಹೇಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಇಂಥ ಮಹಿಳೆಯರು ಚಿತೆಯೇರಿದರೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಗೌರವ ತೋರಿಸಿದಂತೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಚಿತೆಯೇರದಿದ್ದರೆ ಪುರುಷನ ಕಾಮತೃಪ್ತಿಗೆ ಬಲಿಯಾದಂತೆ, ಈ ವಿಭಿನ್ನ ಚಹರೆಗಳ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಆಮಿಷಗಳಿವೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸತಿಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಗಳು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಣವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರವಾಸಿಕಥನಗಳಲ್ಲಿ "ಚಿತೆಯೇರದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದವರೇ ಹೊರೆತು, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅರವೀಡು ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಪತಿರಾಯನಿಗಿದ್ದ ಆರು ಜನ ರಾಣಿಯರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ರಾಣಿಯರು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದ ಮೂವರ ರಾಣಿಯರ ಬಗೆಗೆ ಗೌಣ ವಹಿಸಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ಕೆಲವೊಂದು ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಅಂಶಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿವೆ. "ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸತಿಯಾದವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ರಾಜ ಸತ್ತರೆ ಅವನ ಜೊತೆ ನೂರಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ"[೬] ಎನ್ನುವ ಬಾರ್ಬೋಸಾನ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಾಂಶವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿಗೆ ನೂರಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪತ್ನಿಯರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯ ಆಚರಣೆಯೂ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಿಂದ, ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ

ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಮಹಿಳೆಯ ಮುಂದುವರೆದ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸತಿ ಸಹಗಮನ ಆಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರಿದವು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಂಥ ಹೀನ ಆಚರಣೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಈ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡರೂ ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯ ಆಗುವಂಥದ್ದು.

ಸತಿ ಸಹಗಮನದಂತೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಪದ್ಧತಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

> "ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಸತ್ತ ಗಂಡನ ಶವವನ್ನು ಚಕ್ಕಲುಬೊಕ್ಕಲಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಬಂದು ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಗಾರೆಯವರು ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೇನು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಬೇಕು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಡಸೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಆಕೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಸುಕಿ ಸಾಯಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಸಮಾಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ"[೬]

ಎಂದು ಸೀಜರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯ ಚಿತೆಗಿಂತಲೂ ಘನಘೋರವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅವನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯ ಶೋಷಣೆಯ ಮುಖೇನ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಅಂಗ-ರಂಗ-ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

> "ದೇವದಾಸಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಲ್ಲಾ ಕಲೆಗಳಲ್ಲೂ (ನೃತ್ಯ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುವುದು, ಸಂಗೀತ ಮೊದಲಾದವು) ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬಹುರೂಪವತಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇತರೇ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಈ ದೇವದಾಸಿಯರು ಮದುವೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುವ ಆಚರಣೆ ಇತ್ತೆಂದು"[೭]

ಬಾರ್ಬೊಸಾ ಮತ್ತು ಪಾಯೆಸ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅರಸರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾಮ ತೃಷೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ರಾಜನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಧ್ವನಿ ಗೌಣವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಗತ್ಯದ ಪೂರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇದೇ ಮುಂದೆ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಹಿವಾಟಿಗೆಂದೇ ಬಜಾರುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ 'ಸೂಳೆಯ ಬಜಾರು' ಇತ್ತೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ಬಾರ್ಬೊಸಾ, ಪ್ಯಾಸ್, ನ್ಯೂನಿಜ್ ಮೊದಲಾದ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಎರಡನೇ ದೇವರಾಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಜಾಕ್ ಹೇಳುವಂತೆ

> "ಈ ದರಬ್‌ಖಾನೆಯ ಈ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳು ಒಂದು ತರಹ ಅಂಗಡಿ ಬೀದಿಗಳಂತಿವೆ. ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಈ ಬೀದಿಗೆ ಬಂದು ತನಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾದ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳೊಡನೆ ಕಾಲಕಳೆಯಬಹುದು"[೨೯] ಎಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಇವರೆಲ್ಲರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ 'ಅಚ್ಯುತ ಬಜಾರ'ನ್ನು ಲಾಂಗ್‌ಹರ್ಸ್ಟ್ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸೂಳೆಬಜಾರು ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು,[೩೦] ಇಂದಿಗೂ ಆ ಹೆಸರೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಷ. ಶೆಟ್ಟರ್, ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ ಮುಂತಾದವರು ಈ ಬೀದಿಯು ಸೂಳೆಬಜಾರು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೩೧] 'ಸೂಳೆ ಬಜಾರ' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಂಥ ಪ್ರವಾಸಿಕಥನಗಳು ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ವೇಶ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಬಡವರ್ಗಗಳಿದ್ದವು.

> "ಶ್ರೀಮಂತ ವೇಶ್ಯೆಯರು ವೈಭವದ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೋಷಕರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವೃತ್ತಿಯೂ ಪ್ರಮುಖ ಹಣಸಂಪಾದನೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ವೃತ್ತಿಯೂ ಶಾಸನಬದ್ಧವಾದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಈ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತೆಂದು"[೩೨] ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, "ಈ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡುವಷ್ಟು, ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿತ್ತು."[೩೩] ಎಂದು ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್

ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಖಜಾನೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬೀದಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಪುರುಷರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ಇತರ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಅದಾಯದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಜೀವನದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು, ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸದಿರುವುದು ಈ ದಾಖಲೆಗಳ ಒಂದು ಮಿತಿಯೆನ್ನಬಹುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಈ ವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತೇ ವಿನಃ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ವೃತ್ತಿಯು ಬಡತನದ ಜೊತೆಗೆ ಹಣದ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯವೆನಿಸಿದೆ. ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಶೋಷಣೆಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಕೆಯೂ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕವಾಗಿತ್ತು. "ಎರಡನೇ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಏಳುನೂರು ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರೆಂದು, ಮೊದಲನೆ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರೆಂದು, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರೆಂದು"[೨೫] ರಜಾಕ್, ಕೊಂತಿ, ಪಾಯೇಸ್ ಮೊದಲಾದವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ

> "ರಾಣಿಯರ ಅಂತಃಪುರದ ಜೀವನವು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಅಸೂಯೆ, ಈರ್ಷೆಗಳು ಇದ್ದವೆಂದು ಕೊನೆಗೆ ಅದೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಿಷಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಇಲ್ಲವೆ ತಾನೇ ವಿಷ ಕುಡಿದು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಇದ್ದ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ."[೨೬]

ಎಂದು ಪಾಯೇಸ್ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುವ ಬಗೆಗೆ ಬಾರ್ಬೊಸಾ, ಪ್ಯಾಸ್, ನ್ಯೂನಿಜ್ ಮೊದಲಾದವರ ಬರವಣಿಗೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. "ರಾಜರಿಗೂ ಮತ್ತು ರಾಣಿಯರಿಗೆ, ಸೇವೆಗೈಯುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಶುಚಿರುಚಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಗಾಯನ,

ನೃತ್ಯ, ಅಭಿನಯ ಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ, ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಣಿ ಹೇಳುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರು. ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೆಂದು''[೧೫] ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರಾದ ಕೊಂತಿ, ಪ್ಯಾಸ್, ನ್ಯೂನಿಜ್ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಕೇವಲ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ಹೊರತು, ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಚಿತ್ರಣವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಅರಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಪುರುಷರು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ''ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾದಾಡಬಲ್ಲರು, ಅಲ್ಲದೇ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆಂದು''[೧೬] ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿದೇಶಿ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದರ ಮುಖೇನ, ಹರಿಯಕ್ಕ ಎಂಬುವಳು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕುಸ್ತಿಪಟುವಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಪಿಯತ್ರದೆಲ್ಲಾವಲ್ಲೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೃಷಿಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ''ಅವರು ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವುದು, ಸಸಿಬೆಳೆಸುವುದೂ, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ರಾಶಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು''[೧೮] ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀ, ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಛಾಪನ್ನೂ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ''ನಾನಿಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಅರಸರ ಬಗೆಗಾಗಲಿ, ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬಂದ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗೆಗಾಗಲಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ''[೧೯] ಎಂಬ ನ್ಯೂನಿಜ್‌ನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಕಾಮತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಶೋಚನೀಯ. ಆದರೂ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ದೇಶಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಗೌರವವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ನೂನಿಜ್ ಮತ್ತು ಬಾರ್ಬೋಸಾ ಕೂಡಾ ಹೇಳುವಂತೆ "ರಾಯನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಾಗ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಹುಡುಗಿಯರು, ಸೊಗಸುಗಾತಿಯರು, ಡೊಂಬರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಚದುರೆಯರಿದ್ದರು[೨೦] ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದಣಿದ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಉಲ್ಲಾಸ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಬಹುದು.

ಆದರೂ ಒಂದು ಸಮರ್ಥನೆಯೆಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿದ್ದಳೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪಿಯೆತ್ರೊದೆಲ್ಲಾವಿಲ್ಲೆ ಎಂಬ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತೆ 'ಕೆಳದಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕನಿಗೆ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ವಿರುದ್ಧ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಾಳ ರಾಣಿಯಾದ ಅಬ್ಬಕ್ಕದೇವಿ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಜಯಶೀಲಳಾದಳು'.[೨೧] ಎಂಬುದು, ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಾಹಸ ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಈ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಪ್ರವೀಣರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಾದರೆ, ಇವಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗರಡಿ ಸಾಧನೆ ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವೊಂದು ಎ. ಎಸ್. ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. "ನೃತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾದ ಅಂಗಸೌಷ್ಠವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಹಿಳೆಯರು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು."[೫೩] ಅಂದು "ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗರಡಿಮನೆ ಇತ್ತೆಂದು" ಅನೇಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಶೋಷಣೆ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಮಹಿಳೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವ, ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಹಬ್ಬದಾಚರಣೆ, ತಾವು ಅನುಭವಿಸಿ ಆನಂದಿಸಿದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂರು ನಾಡಹಬ್ಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವಿವರವಾದ ವರದಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಅವು ಹೋಳಿ, ದೀಪಾವಳಿ ಮತ್ತು ಮಹಾನವಮಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಜೃಂಭಿತವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದುದು ಮಹಾನವಮಿ ಮಹೋತ್ಸವ. ಸದಗರದ ಈ ಉತ್ಸವಗಳು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಇಟಲಿಯ ನಿಕೊಲೆ-ದ-ಕೊಂತಿ (೧೪೨೦-೨೧), ಪರ್ಶಿಯದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಜಾಕ್(೧೪೪೩), ಈ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡರೆ, ಪೋರ್ಚುಗಲ್ಲಿನ ಡೊಮಿಂಗೊ ಪ್ಯಾಸ್ (೧೫೨೦-೨೨) ಹಾಗೂ ನ್ಯೂನಿಜ್ (೧೫೩೫-೩೭) ಅವುಗಳನ್ನು ೧೬ನಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ವಾರಾಂಗನೆಯರ ನೃತ್ಯ ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಈ ವಾರಾಂಗನೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅರಮನೆಗಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ವರ್ಣಮಯ ಮನೆಗಳ ಬಡಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅರಸರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೀಳ್ಯೆ ಜಗಿಯುವ ದಾರ್ಷ್ಟ್ಯ ಯಾವ ಸಾಮಂತನಿಗಿರದಿದ್ದರೂ ಇವರಿಗಿತ್ತು ಎಂದು ಪ್ಯಾಸ್ ತಿಳಿಸಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ವಾರಾಂಗನೆಯರ ಅಪಾರ ದ್ರವ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಬಾರ್ಬೋಸ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ ಇಂಥ ಮಹಿಳೆಯರು ಉನ್ನತ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದರೂ ಈ ನೃತ್ಯಗಾತಿಯರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅಪೂರ್ಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರೂ ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ, ಸತಿ ಸಹಗಮನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿರಂಜಿತವಾಗಿಯೇ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಬೀರದಿರುವುನು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ಅನಿಷ್ಟಪದ್ಧತಿಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಪುರುಷನ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಶೋಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನಗಳು ಅಮೂಲ್ಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಶೋಷಣೆಯ ಮಧ್ಯೆಯೂ ಮಹಿಳೆಗಿರುವ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ಸಹ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಕಂದಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಲಿಪಶುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಭಾರತದ, ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣ ಸೋಜಿಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನಗಳು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಮತ್ತು ಕಂದಾಚಾರದ ಜಗತ್ತು ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತವೆ. ಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಭಿನ್ನ ಜೀವನವಿಧಾನದ, ಭಿನ್ನ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಕ್ತಾರರಾದ ಈ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವಾಗ ಅದರಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತಾಗಿ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತಿರಂಜಿತವೆನಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಕೆಲವಡೆ ತಪ್ಪುಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಕೊಡುವ ಒಳನೋಟಗಳು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವಡೆ ಮುಗ್ಧತೆ ಮತ್ತು ತಮಾಷೆಯೆನ್ನಿಸಬಹುದಾದ ನಿರೂಪಣೆಯಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಈ ಕಥನಗಳು ಭಾರತೀಯ ಕಂದಾಚಾರದ ಸಮಾಜವನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುವುದು ಕೂಡ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದುದಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗುವ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಂತರ್ಯದ ಕುರಿತು ಪ್ರಮುಖ ಚರಿತ್ರೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಈ ರೀತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

> "ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ತೋರಿಬರುವ ವಿಜಯನಗರದ ವೈಭವವಾಗಲಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಗಲಿ, ಮಹತ್ವವಾಗಲಿ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ವಾಸ್ತವ. ಅಲ್ಲದೆ, ಭಾರತೀಯ/ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಾರಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಯಜಮಾನನ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸಿತೆಂಬುದು ಸಹಾ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂಥಾ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುವುದೆಂದರೆ 'ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯನ್ನು ಅಪಮೌಲ್ಯಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಎಂತಲೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಆಂತರಿಕ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಬಹುದು. ವಿಜಯನಗರಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಕೆಲವು ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಇಂಥಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ನೆರವಿಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥಾ ಉದಹಾರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದೆಂದರೆ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಬಯಲಿಗಿಟ್ಟಂತೆಯೇ."[೨೩]

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ ೨, ಪುಟ ೨೯೬, ೩೮೫

೨. ಅದೇ ಸಂ-೨, ಪು. ೨೯೭

೩. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎಂ. (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೪೨-೪೩

೪. ಸೋಮಶೇಖರ್ ಎಸ್. ವೈ., ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂ-೪, ಪು. ೫೨

೫. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ೪೯೧, ೧೯೨

೬. ಅದೇ, ಪು. ೨೯೬, ೨೯೭

೭. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎಂ. (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೧೯೫

೮. ಅದೇ, ಪು. ೨೯೯, ೩೬೫

೯. ಅದೇ, ಪು. ೧೫೯, ೧೬೦

೧೦. ಸೋಮಶೇಖರ್ ಎಸ್. ವೈ., ಹಂಪೆಯ ಬಜಾರುಗಳು, ಪು. ೩೯

೧೧. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, ಅಳಿದುಳಿದ ಹಂಪೆ, ಪು. ೩೩

೧೨. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೭೯-೮೦

೧೩. ಅದೇ, ಪು. ೧೯೧

೧೪. ಅದೇ, ಪ್ರ. ೧೨೭., ೩೯೪

೧೫. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ. (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೨೨

೧೬. ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್,(ಮೂಲ.), ಸದಾನಂದ ಕನವಳ್ಳಿ, (ಅನು.), ಮರೆತು ಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೧೩೩, ೨೫೫, ೨೫೬, ೨೩೯

೧೭. ವಿವೇಕ ರೈ. ಬಿ. ಎ., ಅದೇ, ಪು. ೬೩

೧೮. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂ ೪, ಪು. ೨೬೨, ೨೬೯

೧೯. ಅದೇ, ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೪೧೦, ೪೧೫

೨೦. ಅದೇ, ಸಂಪುಟ ೨, ಪು. ೨೯೫

೨೧. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ ೪, ಪು. ೨೯೨, ೨೬೯

೨೨. ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿ ಎ. ಎಸ್., (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರದ ಇತಿಹಾಸ, ಪು. ೧೦೬

೨೩. ಕೆ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ, ಡಾ.ಆರ್.ಗೋಪಾಲ್ ಮತ್ತು ಟಿ. ಎಸ್. ಗಂಗಾಧರ, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರೊ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿಯವರ ಸಮ್ಮೇಳನಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಭಾಷಣ, ಪು. X

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಸಮಾಜ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ

ಒಂದು ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸತ್ವ ಹಾಗೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ, ಅದು ತನ್ನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಗೌರವಾದರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಗತಿಯು ಅವರ ಸ್ತ್ರೀ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಾಗುವ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಸದವಕಾಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ರಂಗಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ, ಮಹಿಳೆಯರು ವಹಿಸಿದ್ದ ಪಾತ್ರ, ಗಳಿಸಿದ್ದ ಸಾಧನೆ ಹಾಗೂ ನೀಡಿದ್ದ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂಬಂತೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ 'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೀಠಿಕಾ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತೆ ರಾಜಮಹಿಷಿ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯವು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿದೆ. ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಾರಾಣಿಯರು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜನು ರಾಣಿಯೊಡಗೂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸುವಳೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿತ್ತು.[೧] ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಎಲ್ಲಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೊರತು, ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ತರಗಳ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಕಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಬಹುದು.

೫.೧ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದವರೆಗೂ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಲಂಕದವರೆಗೂ, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ತೆಲಂಗಾಣದವರೆಗೂ ಹರಡಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರಲು, ದಕ್ಷತೆಯುಳ್ಳ ಪುರುಷರು, ಚತುರೆಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿದೇಶಿ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ, ಶಾಸನಗಳಿಂದ, ಜನಪದೀಯ ಆಕರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಇಲ್ಲವೇ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಯುದ್ಧ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೂ, ಕನ್ಯೆಯರಿಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಯುದ್ಧ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಇವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಯೋಧರು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯುವತಿಯರ ಮೇಲಿನ ಆಸೆಗಾಗಿ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಂತರು, ಸರದಾರರು ಬಂದು ರಾಜನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಅನೇಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನ್ಯೂನಿಜ್ ಹೇಳುವಂತೆ ರಾಯನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಾಗ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಹುಡುಗಿಯರು ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಯನ ಸೈನ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೨೦ ರಲ್ಲಿ ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿನ ಹಿಂದೂ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಇವರು ವಿಪುಲ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆಂದು[೨] ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಜಯನಗರವನ್ನಾಳಿದ ನಾಲ್ಕು ವಂಶಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ರಾಣಿಯರು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಸಂಗಮ ವಂಶದ ತಿಮ್ಮರಾಜನ ರಾಣಿ ಹರಿಮಾ ಈಕೆ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲದೆ, ಈಕೆ ವೀರಯೋಧೆಯಾಗಿ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.[೩]

೨. ತುಳುವಂಶದ ಮೂರನೇ ರಾಣಿ ಜಗನ್‌ಮೋಹಿನಿ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.[೪]

೩. ಅಚ್ಯುತದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ ಓದುವ ತಿರುಮಲಾಂಬೆ ಮಧುರಾದಂಡಯಾತ್ರೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಸಹ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಅರಸರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಿಮ್ಮಾಣಿ, ರಾಣಿ ಮುಖ್ದಂ-ಇ-ಜಹಾತ್‌ನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಳುಪ ರಾಜಕುಮಾರಿ 'ಚಿಕ್ಕಾಯಿ ತಾಯಿ' ತುಳುನಾಡನ್ನು ಆಳಿದ ಕೊನೆಯ ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಣಿ. ವಿಜಯನಗರವನ್ನಾಳಿದ ಸಾಳುವ ವಂಶಜರ ಮೂಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ 'ಚೆನ್ನಾದೇವಿ', 'ಚೆನ್ನಾಭೈರಾದೇವಿ', 'ಭೈರಾದೇವಿ', ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಡುವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಿಂದಲೂ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದವರು. ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಧಾನ ಆಡಳಿತವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಲು 'ಕೆಳದಿ ನೃಪವಿಜಯ'ನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಒಂದನೆಯ ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕನು ತನ್ನ ಸೇನಾನಿ, ದಳವಾಯಿ ಲಿಂಗಣ್ಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ ಹಾಡುವಳ್ಳಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು

ನಾಶಮಾಡಿ, ರಾಣಿಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕೆಳದಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಸುನೀಗಿದಳು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಕೆಯನ್ನು ಪೋರ್ಚುಗೀಸರು 'ಕರಿಮೆಣಸಿನ ರಾಣಿ'ಯೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಡಳಿತದಲ್ಲೂ ಎಷ್ಟೊಂದು ದಕ್ಷತೆ, ಚಾಣಾಕ್ಷತೆವುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೬] ಬಂಗಾಡಿಯ ಬಂಗರಲ್ಲಾಳಿದ 'ಕಾಮಾಲಾದೇವಿ', ಉಳ್ಳಾಲದ ರಾಣಿ 'ಎರಡನೇ ಅಬ್ಬಕ್ಕದೇವಿ' ಪೋರ್ಚುಗೀಸರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿದ ಧೀರ ಮಹಿಳೆ.[೬] ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ರಾಣಿಯಾದ 'ಚಿನ್ನಾದೇವಿ' ಮತ್ತು 'ತಿರುಮಲಾದೇವಿ'ಯರು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೫.೨ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಸರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೋ, ವೈಷ್ಣವಧರ್ಮಕ್ಕೋ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಬಾರ್ಬೋಸನು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಯೊರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಕ್ರೈಸ್ತನಾಗಿರಲಿ, ಯಹೂದಿಯಾಗಿರಲಿ, ಮುಸ್ಲಿಮನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದೂ ಆಗಿರಲಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮತಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಹಬ್ಬ ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಾದಿಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟು ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ನೃತ್ಯ, ಗಾಯನ ಮತ್ತು ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನಿಕೊಲೆ-ದಿ-ಕೊಂತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೀಪಾವಳಿ, ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಹೋಳಿಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಬಣ್ಣ ಎರಚುತ್ತಾ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೮]

ಇಂಥ ಹಬ್ಬಗಳ ಆಚರಣೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿ, ಅಂಗ-ರಂಗ-ಭೋಗಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಠಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷರಂತೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧರ್ಮ-ಆಚರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರು ನೀಡಿದ್ದರು. ಸಂಗಮ ಮನೆತನದ ದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ 'ಅಣಲಾದೇವಿ', ರಾಮಚಂದ್ರನ ರಾಣಿ 'ಬುಕ್ಕಾಂಬ', ೨ನೇ ದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ 'ಕಮಲಾದೇವಿ', ೧ನೇ ದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ 'ಭೀಮಾದೇವಿ', ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಹನ ಅರಸಿ 'ಶ್ರೀರಂಗಾದೇವಿಯಮ್ಮ', ತುಳುವ ವಂಶದ ಈಶ್ವರನಾಯಕನ ಪತ್ನಿ 'ಬುಕ್ಕಾಂಬೆ', ತುಳುವ ವಂಶದ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ರಾಣಿಯರು 'ತಿರುಮಲದೇವಿ' ಮತ್ತು 'ಚಿನ್ನಾದೇವಿ', ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ರಾಣಿ 'ವರದರಾಜಮ್ಮ' ಇವರು ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ಹರತಿನಾಯಕರ ವೀರ ಹೊಟ್ಟೆಣ್ಣನಾಯಕನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನಾಗಿತಿ, ಬಸವ್ವ, ನಲ್ಲವ್ವ, ತೋಪವ್ವ, ಯಲ್ಲವ್ವ ಮೊದಲಾದವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸೇವೆ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪತಿಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ, ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅದರಂತೆ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನ-ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೂ ಸಹ ಇವೆ. ಸಾಳುವವಂಶದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪರಾಜೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ರಾಣಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ' ಎಂಬ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಅವಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಸೀಗಲ ಗುಡ್ಡ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದನು. ಸಂಗಮ ವಂಶದ ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರನು ತಾಯಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮಳಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರ ನಿರ್ಮಿಸಿ 'ಹೊನ್ನಮ್ಮಪುರ'ವೆಂದು ತಾಯಿ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದನೆಂದು[೨೦] ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲದೆ ಕೆಳವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಾ ದಾನ-ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ, ನಾಟ್ಯಗಾರ್ತಿ 'ಶ್ರೀರಂಗಮ್ಮ' ಎಂಬಾಕೆ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಳೆಂದು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

೫.೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಯುಗ ಪಡೆದ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿದವರು ಉನ್ನತ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಹೊರತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇಂಥ ಅವಕಾಶಗಳಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಸಂಗಮವಂಶದ ವೀರಕಂಪಣನ ಹೆಂಡತಿ ಗಂಗಾದೇವಿ 'ವೀರಕಂಪರಾಯ ಚರಿತಂ' ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿ[೨೧] ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ರಾಣಿ ವರದರಾಜಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸೆ. ಈಕೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ 'ವರದಾಂಬಿಕಾ ಪರಿಣಯಂ' ಎಂಬ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯ ಬರೆದ ಪ್ರಥಮ ಕವಯಿತ್ರಿಯಲ್ಲದೇ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕ ಪುರಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆವುಳ್ಳವಳೆಂದು, ಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿವುಳ್ಳವಳೆಂದು, ಅನೇಕ ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲಿದವಳು[೨೨], ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲ ರತಿಯ ಹಾಗೆ ಜ್ಞಾನ ವೇದಗಳ ಅರಿತ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ 'ಹೊನ್ನಮ್ಮ', ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ತಿರುಮಲಮ್ಮ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಯಿತ್ರಿ, ಸಂಗಮನ ರಾಣಿ 'ಕಾಮಾಂಬಿಕೆ', ರಾಮರಾಯನ ರಾಣಿ

ಮೋಹನಾಂಗಿ 'ಮಾರೀಚಿ ಪರಿಣಯಂ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಳೆಂದು, ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಎರಡನೆಯ ಮಡದಿ ಚಿನ್ನಾಂಬ ನೃತ್ಯವಿಶಾರದೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಣಿಯರೇ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲ. ಅವರೂ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೫.೪ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಪುರುಷರಂತೆ ಅನೇಕ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗ:ುನಾರ್ಹ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯೋಗ ಕೃಷಿ. ಮಹಿಳೆ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಂಗರಕ್ಷಕಳಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉನ್ನತವಾದ ಹುದ್ದೆಗಳಾದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರರ್ಮದಮ್ಮಂ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅಮ್ಮನ್ ಇವರು ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಮಲ್ಲಮ್ಮನ್, ಅರವಿಟ್ಟು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಮ್ಮನ್ ಮತ್ತು ತಿಮ್ಮಕ್ಕ ಇವರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮತ್ತು ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗೇರಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೫೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲಮ್ಮ ವರದಿಗಾರ್ತಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಮಹಿಳೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೨ರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಭೈರಾದೇವಿಯೂ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೬ರಲ್ಲಿ ಕಲಲದೇವಿ ಎಂಬುವಳು ಕಳಸ ಕಾರ್ಕಳ ರಾಜ್ಯದ ಗೌರ್ನರ್ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಮಹಿಳೆಯರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಮಹಿಳೆಯರು ಅರವಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಥಿಕರಿಗೆ ನೀರು, ಆಹಾರವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಗ-ರಂಗ-ಭೋಗದವರಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ, ಸಾತಿ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಿ ಎಂದು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗೆ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದರು. ಅವರೆಂದರೆ, ಕಲಸ್ತ್ರೀ, ಭೋಗಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೊದಲನೆಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಮೊದಲನೆಯ ಗುಂಪಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಧಾರಣ ಸೀರೆ ಮತ್ತು ಚೋಲಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಗೃಹಿಣಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇತರ ವರ್ಗದ

ಮತ್ತು ಚೋಲಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಗೃಹಿಣಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇತರ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವತಂತ್ರರೆನಿಸಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಉನ್ನತ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ರೇಷ್ಮೆ ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜದ ವಿಭಿನ್ನ ಶೋಷಣೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೫.೫ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆ, ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ರಾಣಿ ವರದರಾಜಮ್ಮ ಕೃಷಿ ನೀರಾವರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ರಾಣಿ ವರದೇವಿಯೂ ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಕಂಭಂ' ಕೆರೆಯನ್ನು ದುರಸ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿಯಬಹುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏಳು ಸಲ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ನ್ಯೂನಿಜ್‌ನು ತನ್ನ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ 'ಒಂದೆಗೆಮ್ಮ' ಪಟ್ಟಣವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ 'ಅರ್ದೆಗೆಮಾ' ಎಂಬ ನಗರವಿದೆ. ಅದು ಅಚ್ಯುತರಾಯನ ಪ್ರಧಾನ ರಾಣಿಯ ಹೆಸರು. ಅವಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಪಾಯೆಸ್ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಓಬವೆಯವ್ವೆ ಒಂದು ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ ಕೆಳಬಾವಿ ಮುಂತಾದ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬುಕ್ಕರಾಜನ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಜೊಮ್ಮಲದೇವಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೭ರಲ್ಲಿ ತಿರುಮನಿಕೆರೆಗೆ ಒಂದು ಉಪಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಅಗೆಸಿದಳು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೬೭ರಲ್ಲಿ ಸಾಳುವ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಪತ್ನಿ ಶ್ರೀರಂಗಾಂಬದೇವಿಯಮ್ಮ ಕಾಸಕ್ಕಾಲುವ್ವೆ ಎಂಬ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಳು. ಎಂದು ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೬ರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಪತಿನಾಯಕನ ಪತ್ನಿ ಲಚ್ಚರಾಮ ಅಮ್ಮವಾರು ಒಂದು ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ರಾಯದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರಂಗಸಮುದ್ರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಗಮ ವಂಶದ ಬುಕ್ಕನ ರಾಣಿ ಚೊಮ್ಮದೇವಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೭ರಲ್ಲಿ ತಿರುಮಣಿಯೂರು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗೆ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಅಗೆಸಿದಳು. "ಕಂಪಣನ ರಾಣಿ ರಮಾದೇವಿ ಕಂಚಿಯ ಬಳಿ 'ಏನಾಡಿ ಸುದೂರು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಜನ ಬಂದು ವಾಸಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳಲ್ಲದೇ ಆ ಊರಿಗೆ 'ರಾಮಾಯಿನಲ್ಲೂರು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಳು." ಎಂದು ಫಿಲಿಯೋಜಾರ್‌ವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೦ರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ರಾಣಿ ಚಿನ್ನಮಾಂಬಾ ರಾಮಚಂದ್ರಾಪುರ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆ ಕಟ್ಟಿಸುವಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾಗಿದ್ದರು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯರು ಸಹಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಓರ್ವ ನರ್ತಕಿ ಪಾಂಡಿಚೇರಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಅಯಿಕುಳಂ' ಕೆರೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಶಾಂತಲಾಸಾನಿ, ಪೋಲುಸಾನಿ ಸಹಾ ಬಾವಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿವೆ.[೨೦]

ಸಮಾಜದ ವಿಭನ್ನ ಸ್ತರಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ.

೫.೬ ನೃತ್ಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯಿತ್ತು. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಲೆಯು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ನೃತ್ಯದ ಕುರಿತು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರಾದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಜಾಕ್, ಪಾಯಿಸ್, ನೂನಿಜ್‌ರವರು ಹೇಳುವಂತೆ "ಸ್ತ್ರೀಯರು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ನಾನಾ ತರಹದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ."[೨೧] ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ನೂರು ಸಾವಿರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನೃತ್ಯಕಲೆಗಿದ್ದ ಅಪಾರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಮನ್ನಣೆಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲದೇ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನವಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಉನ್ನತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನೃತ್ಯ ಕಲಿಯಲು ಒಂದು ಭವನವಿತ್ತು.

ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯಾಗಿರದೆ ಅದು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬ, ಹಜಾರರಾಮಸ್ವಾಮಿ, ಅಚ್ಯುತರಾಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕಂಡುಬರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಗಳು ಸಹ ನೃತ್ಯ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೋಲು ಬಳಸಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನೃತ್ಯ ಭಂಗಿಯೊಂದು ಕೋಲಾಟ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

೫.೭ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮಹಿಳೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕು

ಸಮಾಜ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಹಲವು ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪವೂ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ರಾಜಧಾನಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇರುವುದು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಬಹುವಿಶಿಷ್ಟ ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಹಂಪಿ ಮೂಲತಃ ಪ್ರಾಚೀನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪುರಾಣ ಘಟನೆಗಳ ವಿಚಾರಗಳು ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ಸ್ಥಳದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹತ್ವದ ಹಂಪಿ ಇಂಥ ತಾಣದಲ್ಲಿನ ಉಬ್ಬು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾಗಿ, ಹೋರಾಟಗಾರ್ತಿಯರಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಿಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಿಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂಗಾಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಹಜಾರರಾಮ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗೆ ರಂಗಮಂಟಪ ಕಂಬದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಚುಂಬನ ದೃಶ್ಯವಾಗಲಿ, ವಿಠಲದೇವಾಲಯದ ಮಹಾದ್ವಾರ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ನಗ್ನ ಸ್ತ್ರೀ ಶಿಲ್ಪ, ಲಜ್ಜಾಗೌರಿ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಅಚ್ಯುತದೇವಾಲಯದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಸಾಲುಮಂಟಪದ ಕೈಪಿಡಿ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ, ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಬೀಜವನ್ನೂ ಸಂಕೇತಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುವಂತಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಪೂಜ್ಯನೀಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಗ್ನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮಹಿಳೆಗೆ ಗೌರವಯುತ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬಬಹುದೇ? ಜೀವಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ತ. ಇದು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆನ್ನಬಹುದು.

ತಿರುಮಲಾದೇವಿ, ಚಿನ್ನಾದೇವಿಯರಿಬ್ಬರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೩ರಲ್ಲಿ ವಿಠಲದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ ಗೋಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಡೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಹೆಸರು ಚಿತ್ರಾಂಗಿ ಇಲ್ಲವೇ ಚಿನ್ನಾದೇವಿ ಆಗಿರಬಹುದು. ಅವಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ 'ಚಿತ್ರಾಂಗಿ ಮಹಲ'ನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಈಗಿನ 'ಕಮಲಮಹಲ'ನ್ನು ಜನರು ಚಿತ್ರಾಂಗಿ ಮಹಲ್ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆನೆಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿನ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದೇ 'ಗಗನಮಹಲ್'. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಹಸಮಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ರಾಣಿಯರ ಸ್ನಾನಗೃಹ ಎನ್ನುವ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಪನ್ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ, ಗೋಪುರಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲೂ ಮಹಿಳೆಯ ಚಿತ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಂದು ಮಹಿಳೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಧಾನಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಇರಬಹುದು.

ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಪೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟೇ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇತ್ತೆಂದೂ, ಇರುವುದನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇವತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ-೧೨, ಪು. ೬೪

೨. ರಾಬರ್ಟ್ ಸಿವೆಲ್, (ಮೂಲ), ಕನವಳ್ಳಿ ಸದಾನಂದ, (ಅನು.), ಮರೆತು ಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ, ಪು.೮೮, ೮೯

೩. ಭೂಸನೂರ ಮಠ, ವಿಜಯ ಕಲ್ಯಾಣ, ಪು. ೧೯೧

೪. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಜಿ. ಎಸ್., ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳು, ಪು. ೧೦೭, ೧೦೯

೫. ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ ಹೆರಂಜೆ, ಮತ್ತು ಶೆಟ್ಟಿ ಎಸ್. ಡಿ., (ಸಂ.), ತುಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಅರಸುಮನೆತನಗಳು, ಪು. ೩, ೩೧, ೩೪, ೭೮, ೮೭

೬. ಅದೇ, ಪು. ೧೬೦, ೨೬೩

೭. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ ನಾಲ್ಕು, ಪು. ೨೯೨, ೨೯೬

೮. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ಪು. ೨೩೬, ೨೯೩. ೧೯೯, ೩೬೪, ೨೬೫

೯. ವಸು ಎಂ. ವಿ., (ಸಂ.), ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು, ಪು. ೫೬, ೧೧೬

೧೦. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಪು. ೧೮

೧೧. ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ ಕೆ., (ಅನು.), ಗಂಗಾದೇವಿ ಮಧುರಾವಿಜಯಂ, ಪು. ೭, ೧೬

೧೨. ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು, ಪು. ೧೦೯

೧೩. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಕೆ., ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನ ಚಿತ್ರ, ಪು. ೧೦೯

೧೪. ಸರಸ್ವತಿ ಎಸ್., ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ಪು. ೮೩, ೮೪

೧೫. ಸೋಮಶೇಖರ ಎಸ್. ವೈ., ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸೈನ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಲೆ, ಪು. ೩೭, ೩೮

೧೬. ಕನವಳ್ಳಿ ಸದಾನಂದ, (ಅನು.), ಮರೆತು ಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ, ಪು. ೨೮೯

೧೭. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, ವಿನೋದಾ ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರದ ಶಾಸನಗಳು ೧, ಪು. ೨೧೫

೧೮. ಕೊಟ್ರಯ್ಯ ಸಿ. ಟಿ. ಎಂ., ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪು. ೯೩, ೧೧೪, ೧೯೭

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು

ತಳೆದ ನಿಲುವು

ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಿಳೆ ಎಂಬ ನಿಬಂಧದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಂತೆಯೇ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲದೇ, ದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂಥ ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕಿರು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ, ದಿನಚರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾಷೆಯ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ, ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರು ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಇಲ್ಲವೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿರುವುದು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ.

ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅವು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಪೂರ್ವವನ್ನು ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ದೇಶಿ ಆಕರಗಳು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರು ಸರಳರು, ಸುಂದರಿಯರೂ, ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಮನೋಭಾವದವರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರು ಮಹಿಳೆ ಕಪಟಿ, ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದವಳು ಎಂದು ಜರೆಯುವ ಮುಖೇನ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರುಣಾಮಯಿ, ತಾಯಿ, ಸಹನಾಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ನಿಜವಾದ ಸ್ಥಾನ, ಗೌರವಾದರಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿ ರಾಜ್ಯ, ರಾಜನ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ದೇಶಿಯ ಕವಿಗಳು ತಿರುಚಿ ಬರೆಯುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳಿಂದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಕೆಲವು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರಿತಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ವಿದೇಶಿಯರು ಕೊಟ್ಟ ಬರಹಗಳಿಂದ ದೇಶಿ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಜ ಚಹರೆಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಲು, ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೃಹಿಣಿಯರಾಗಿಯೇ ಅವರು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರಣಿಕ ವೃತ್ತಿ, ಕಾಪಿನ ಭಟರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನರ್ತನ, ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ನರ್ತನ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಮುಖೇನ ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮುಖೇನ ವಿಧವೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಭೀಕರ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾಗದ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಹಗಮನ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಆಚರಣೆಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆಂದು, ಇಲ್ಲವೇ ವಿಧವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಮಂಗಳಕರ ಮಾಡುವುದಾಗಿತ್ತೆಂದು ದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರು ಇಂಥ ಅಮಾನುಷ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಲವಂತವಾಗಿ, ಇಲ್ಲವೇ, ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾಗದೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಪ್ಪದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವೇಶ್ಯೆಯರಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ವಿದೇಶಿ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ದೇಶಿ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಳನ್ನು ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ವಿದೇಶಿಯರ ಬರಹಗಳು ಸತ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದರೂ ಒಪ್ಪಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸಿರಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ವಿದೇಶಿಯರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ನಿಖರ ಮತ್ತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಬಹುದು.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಇಂಥ ಅಮಾನುಷ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರ ಶೋಚನೀಯ ಅಂಶ. ಅಂಥ ಕರಾಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಿಂಚಿ ಮರೆಯಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ ರಾಜರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಾಮಂತ ನಾಯಕರು ತಮಗಿಷ್ಟ ಬಂದಷ್ಟು ಜನ ಹೆಂಡತಿಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೨, ೦೦೦ ವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಕತ್ತಿವರಸೆಯಲ್ಲಿ, ಪರಿಣಿತರು, ಕಹಳೆ ಊದುವವರು, ನರ್ತಕಿಯರು, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಹೊರುವವರು, ಮೊದಲಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವರಿಗೆ ಚಾಮರ ಬೀಸಲು ಇಬ್ಬರು ರಾಣಿಯರು, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯಲು, ರಂಗೋಲಿ ಇಡಲು ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರು.

ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಧಿಕವೆನಿಸಿದ್ದರು. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಆಚರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನದಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು,

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಭಗವಂತನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುವುದೇ ಪುರುಷನ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರು. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಗಣ್ಯವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಬಹುತೇಕ ಸಮಯವನ್ನು ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಡತನದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲಾಗದೇ ಅವರು ದೇಹವನ್ನು ಮಾರಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವ ಹೀನಾಯ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿದದ್ದು ಶೋಚನೀಯ.

ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿದ್ದ ಗೃಹಿಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪತಿಯೇ ದೈವ ಮತ್ತು ಉದ್ಧಾರಕ, ಅವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಅವನಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿರುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಯ ಸ್ಥಾನ ಎಷ್ಟು ಯಾತನಾಮಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯೇ ಉತ್ತಮವಾದ ಬದಲಿಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೊ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿಯವರು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ೧. ಸತಿಪದ್ಧತಿ, ೨. ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿ, ೩. ಗುಲಾಮಪದ್ಧತಿ, ೪. ಬಲಿಪದ್ಧತಿ, ೫. ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಅಂತಃಪುರ ಜೀವನ ಎಂಬುದಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟವೆಂದರೆ, ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ್ದು, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿತವಲ್ಲದ್ದು, ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು, ದಮನಕಾರಿಯಾದುದು, ಸಹಜ ಸ್ವಸ್ಥ ಬದುಕಿಗೆ ಹಾನಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು, ಬಹುಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಸಹ್ಯವಲ್ಲದ್ದು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೌಲ್ಯವಲ್ಲದ್ದು ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಇವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಅವರು ಮುಂದುವರಿದು ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯಾದರೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ನಿಸ್ಸಹಾಯಕ ಅಬಲೆ/ವಿಧವೆಯರನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ದಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆ/ಪೋಷಣೆಗೆಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದೊಂದು ಅರಸರು/ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು/ಕುಲೀನರು/ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯವರ್ಗದವರು ಪಾಲಿಸುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ದೇಸೀ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಅರಹುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ತೆಲಗಾವಿಯವರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳೇ ಕನ್ನಡದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಚಹರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನೂ ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ವೈಫಲ್ಯವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುವ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಜಾಗರೂಕಳಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಪುರುಷನ ಅಂಕುಶಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ವಿದೇಶಿ ಬರಹಗಾರರಂತೂ ಇಂತಹ ಕ್ರೂರ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತ ವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂಥ ಸತಿ ಆಚರಣೆ ಕ್ರೂರ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇಂಥ ಭಯಾನಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಶೋಚನೀಯ ಸಂಗತಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸತಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಕೆಳ ವರ್ಗದವರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಎನ್ನುವ ಕುರಿತು ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅಧಿಕವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಗೇರಿತು. ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಾತ್ರ ಆರೋಪಿಸಿದ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯ ಸತಿಸಹಗಮನದಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕಂಡಂದಂತೂ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ದಾರುಣ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದೊಂದು ಕ್ರೌರ್ಯ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಂಥ ವಿವರಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದಾಗ್ಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಲೀನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಶಾಹಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಕಥನಗಳ ಒಂದು ಮಿತಿಯಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಮಹಾನ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಸ್ವತಃ ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಮುಕ್ತಮಾಲ್ಯದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯ ದೈನಂದಿನ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿಯೆನ್ನಬಹುದು. ಕೇವಲ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕುರಿತಾದ ವಿವರಗಳು ದೇಸಿ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಥನಗಳಲ್ಲೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆತನ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹಾಡಿಹೊಗಳುವ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು ಚರಿತ್ರೆಯ ವ್ಯಂಗ್ಯವೋ ವಿಪರ್ಯಾಸವೋ, ವೈರುಧ್ಯವೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟದ ಸಂಗತಿ.

ಅನುಬಂಧ ಒಂದು

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಅನಂತ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ರಾಳ್ಳಪಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜೀವನಕಲೆ, ಕಾವ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೧

೨. ಅಡಪ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೩

೩. ಒಡೆಯರ್ ಡಿ. ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಹಕ್ಕಬುಕ್ಕ, ತನುಮನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೩

೪. ಕಾಶಿವಿಶ್ವನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು, ಎನ್.ಎನ್.ಜಯಕುಮಾರ ಸ್ಮಾರಕಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ೧೯೯೬

೫. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಸಮಾಧಿಬಲಿದಾನವೀರಮರಣ ಸ್ಮಾರಕಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೦

೬. ಕೋಲಿನ ಎಸ್. ಎಸ್., ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೪

೭. ಕುಶಾಲಪ್ಪ ಗೌಡ, (ಅನು.), ಗಂಗಾದೇವಿ ಮಧುರಾವಿಜಯಂ, ಅಥವಾ ವೀರಕಂಪಣರಾಯ ಚರಿತಂ, ಜಯಗೌರೀ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸುಳ್ಯ, ಪೆರಾಜೆ, ೧೯೯೨

೮. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಫಿಯತ್ತುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೨

೯. ಕತ್ನಳ್ಳಿ ನೀಲಮ್ಮ, ಮಹಿಳೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳು, ಶ್ರೀರೇಣುಕಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ೧೯೯೭

೧೦. ಕೊಟ್ರಯ್ಯ ಸಿ.ಟಿ.ಎ., ಹಂಪೆ ಶಿಲಾಯುಗ ಸಂಪುಟ, ಶರಣರ ಸುವಾಸಿನಿ ಬಳಗ ೧೯೯೭

೧೧. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಂ.ವಿ., ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ೧೯೯೯, ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ.೪, ಮೈಸೂರು, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

೧೨. ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ, ಹೆರಂಜೆ ಮತ್ತು ಸೆಟ್ಟಿ ಎಸ್.ಡಿ., (ಸಂ.), ತುಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೨೦೦೦

೧೩. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಂ. ವಿ., ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ ೫,
ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೦

೧೪. ಕುಂ.ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

೧೫. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಂ.ವಿ., ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ,
ಸಂಪುಟ ೬, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೧,

೧೬. ಕೊಟ್ರಯ್ಯ ಸಿ.ಟಿ.ಎಂ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ,
೨೦೦೧

೧೭. ಕನವಳ್ಳಿ ಸದಾನಂದ, (ಅನು.), ಮರೆತು ಹೋದ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ,
ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ. ೨೦೦೭

೧೮. ಗೋಪಾಲ ಬಾ.ರಾ., ವಿಜಯನಗರದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು,
೧೯೮೩

೧೯. ಗಾಯತ್ರಿ ಎನ್., ಮಹಿಳೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೭

೨೦. ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಣಿಯರು, ಚಿನ್ನಗಂಗಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭

೨೧. ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೦

೨೨. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೧

೨೩. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ಹೊಸತು ಹೊಸತು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ, ೧೯೯೩

೨೪. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, ವಿನೋದಾ ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಶಾಸನಗಳು ೧,
ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು

೨೫. ಚೆಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದೀಯ ಅಂಶಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ,
೨೦೦೦

೨೬. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ಕನ್ನಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು,
೨೦೦೪

೨೭. ಜಯವೀರನಾಥ ಜಿ.ಎಂ., ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೊಡುಗೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ೧೯೮೬

೨೮. ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕಾಮತ್, ಮಹಿಳೆ ಅಂದು ಇಂದು, ಶ್ರೀ ಪ್ರೇಮಸಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧

೨೯. ತುಕಾರಾಮ್ ಎಚ್., (ಸಂ.), ಹೊಸಪೇಟೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಿವೇಚನೆ ಐತಿಹ್ಯ ಪರಿಶೀಲನೆ, ಶರಣರ ಸುವಾಸಿನಿ ಬಳಗ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೧೯೯೭

೩೦. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್. (ಸಂ.), ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೩

೩೧. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಜಿ. ಎಸ್., (ಸಂ.), ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಎಂ.ವಿ. ಪ್ರ.ಸಂ., ಸಂಗಮರ ಕಾಲದ ವಿಜಯನಗರ, ಅದರ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೧

೩೨. ದೇವೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, ಡೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

೩೩. ದೇವರಾಜ್ ಡಿ. ವಿ., ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎನ್. ಪಾಟೀಲ, ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಪುಟ ೧, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು

೩೪. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಜಿ. ಎಸ್., ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳು, ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

೩೫. ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ, (ಸಂ.),ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

೩೬. ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ, (ಸಂ.), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ ಮೂರು, ಹಂಪಿ ಶಾಸನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

೩೭. ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ, ಹಂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆ, ಕ್ರೀಡೆ ಮತ್ತು ಕೌಶಲ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ,೨೦೦೭

೩೮. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂ ೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ., ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೯

೩೯. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂ ೩, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ., ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೯

೪೦. ನಿರಂಜನ, (ಪ್ರ.ಸಂ.), ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೦

೪೧. ನಾಗೇಗೌಡ ಎಚ್. ಎಲ್., (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ಇಂಡಿಯಾ, ಸಂ ೪, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ., ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪

೪೨. ನಿರುಪಮ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಅಮುಕ್ತ ಮಾಲ್ಯದ, ಶ್ರೀ ಪ್ರಕಾಶನ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೯

೪೩. ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿ ಎ. ಎಸ್., ಹೊಯ್ಸಳರ ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೮.

೪೪. ನಂಜುಂಡ ಸ್ವಾಮಿ ಎ. ಎಸ್., ವಿಜಯನಗರ ಇತಿಹಾಸ, ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೧

೪೫. ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ. ಜಿ., ಪಿ.ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, (ಸಂ.), ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ ೧೨, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

೪೬. ನಾಗರಾಜು ಎಚ್.ಎಂ., ವಿಜಯನಗರದ ಇಮ್ಮಡಿ ದೇವರಾಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ. ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೯

೪೭. ಪರಮೇಶ್ವರಪ್ಪ ಟಿ., ೧೯೯೭, ಹಂಪಿ ಪರಂಪರೆ, ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾವಿಜಯನಗರ ಹಂಪಿ ಹೆರಿಟೇಜ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೧೯೯೬.

೪೮. ಪ್ರಕಾಶ ಎಂ.ಪಿ., (ಅನು.), ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಜೆ. ಗ್ರೀನ್ ಮತ್ತು ಜಾನ್ ಗಾಲಿಂಗ್ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೮

೪೯. ಪ್ರಕಾಶ ಎಂ.ಪಿ., ಡೊಮಿಂಗೋಸ್ ಪಯಾಸ್ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ ಹಂಪಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೦

೫೦. ಬಸವರಾಜಯ್ಯ ಮಠದ್, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದ ಕೆಲವು ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಎಂ.ಫಿಲ್.ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧ, ೧೯೯೪

೫೧. ಬಿಳಿಮಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಚೋಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿ ಜಾನಪದ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೧೯೯೬

೫೨. ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ ಮಂಜುನಾಥ, ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೧೯೯೭

೫೩. ಭೂಸನೂರು ಮಠ ಸಂ.ಶಿ, ವಿಜಯ ಕಲ್ಯಾಣ, ಮಹಾಕವಿ ಹರಿಹರ ಸ್ಮಾರಕ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ೧೯೮೮

೫೪. ಮಹದೇವ ಸಿ, ಸುಬ್ಬಣ್ಣರೈ, ಹೊಸಪೇಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ದರ್ಶನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೨

೫೫. ಮಹೇಶ್ ಕೆ., ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೬

೫೬. ಮಹಾದೇವ ಸಿ., ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿಸೋಸಲೆ ಎನ್., ಸಂಪುಟ ೧, ಹಂಪಿ ಅಂದು ಇಂದು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೬

೫೭. ರಾಮರಾವ್ ಎಂ., (ಅನು.), ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಹೊಸ ದೆಹಲಿ, ೧೯೭೧

೫೮. ರಾಮಶೇಷನ್ ಕೆ. ಎಸ್., ಹರಿದಾಸ ಆಂದೋಲನ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೧

೫೯. ರಾಜಾರಾಮ ಹೆಗಡೆ, ಅಶೋಕ ಶೆಟ್ಟರ್, (ಸಂ.), ಮಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೧

೬೦. ರವೀಂದ್ರಕುಮಾರ್ ಜೆ., ಮೌಖಿಕ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಹಂಪಿ, ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಬಂಧ

೬೧. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ ತೆಲಗಾವಿ, (ಸಂ.), ಜೀರ್ಣ ವಿಜಯನಗರಾದರ್ಶಂ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೬

೬೨. ವೆಂಕಟರಾಮಪ್ಪ ಕೆ., ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಕರ್ಣಾಟಾಂಧ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪

೬೩. ವೆಂಕಟರತ್ನಂ ಎಂ. ವಿ., ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೪

೬೪. ವಿರಕ್ತಮಠ ಶಿವನಾಂದ, ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೮

೬೫. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೦

೬೬. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, ಅಳಿದುಳಿದ ಹಂಪೆ, ಪ್ರೇಮದಾಯಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೨

೬೭. ವಸು. ಎಂ. ವಿ.. (ಸಂ.), ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೧

೬೮. ವಾಸುದೇವನ್ ಪಿ. ಎಸ್., ಹಂಪಿ ಪರಿಸರದ ಕೆರೆಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೧

೭೯. ವಿರಕ್ತಮಠ ಶಿವಾನಂದ, (ಸಂ.), ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೨

೭೦. ವಾಣಿಶ್ರೀ ಟಿ. ಕೆ., ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ, ೨೦೦೩

೭೧. ವಿವೇಕ ರೈ ಬಿ. ಎ.. (ಸಂ.), ಪ್ರವಾಸಿ ಕಂಡ ವಿಜಯನಗರ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೫

೭೨. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಸ್., ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೫

೭೩. ಶೇಠ ಬಿ. ಎಸ್., ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಶ್ರೀನಾಗನೂರು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಮಠ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೯೧

೭೪. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ ಸೇ. (ಪ್ರ.ಸಂ.), ಹಂಪಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜಧಾನಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಪುರಾತತ್ವ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೫

೭೫. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಕೆ., ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಜೀವನಚಿತ್ರ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೭

೭೬. ಶಿವಶಂಕರ್ ಎಂ. ಎಲ್., ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಪುಟ ಎರಡು, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೭,

೭೭. ಶಿವಶಂಕರ್ ಎಂ. ಎಲ್., ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್, (ಸಂ.), ವಿಜಯನಗರ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಪುಟ ಮೂರು, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೮

೭೮. ಷೇಕ್ ಅಲಿ ಬಿ., (ಪ್ರ.ಸಂ.), ಶಿವಣ್ಣ ಕೆ. ಎಸ್., (ಸಂ.), ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ.೨, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೧೯೯೭

೭೯. ಷೇಕ್ ಅಲಿ ಬಿ., (ಪ್ರ.ಸಂ.), ಶಿವಣ್ಣ ಕೆ. ಎಸ್., (ಸಂ.), ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ.೪, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೧೯೯೭

೮೦. ಸರಸ್ವತಿ ಎಸ್., ದಿ ಪೊಝಿಶನ್ ಆಫ್ ವುಮನ್ ಡೂರಿಂಗ್ ವಿಜಯನಗರ ಪಿರಿಯಡ್, ಸೌತ್ರೇನ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಮೈಸೂರು

೮೧. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಪಿ.ವಿ. (ಸಂ.), ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ.೧೧, ೧೨. ೧೬, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

೮೨. ಸೋಮಶೇಖರ ಎಸ್.ವೈ. ಹಂಪಿಯ ಬಜಾರುಗಳು, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೧೯೯೭

೮೩. ಸರೋಜಿನಿ ದೇವಿ ಕೊಂಡೂರಿ, ರಿಲಿಜನ್ ಇನ್ ವಿಜಯನಗರ್ ಎಂಪೈರ್, ನ್ಯೂದಿಲ್ಲಿ, ೧೯೯೦

೮೪. ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣರಾವ್, (ಅನು.), ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ, ಮರೆಯಲಾಗದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವಿಜಯನಗರ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೬

೮೫. ಸತೀಶ್ ಕೆ., ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕ.ವಿ.ವಿ.ಹಂ., ೨೦೦೪

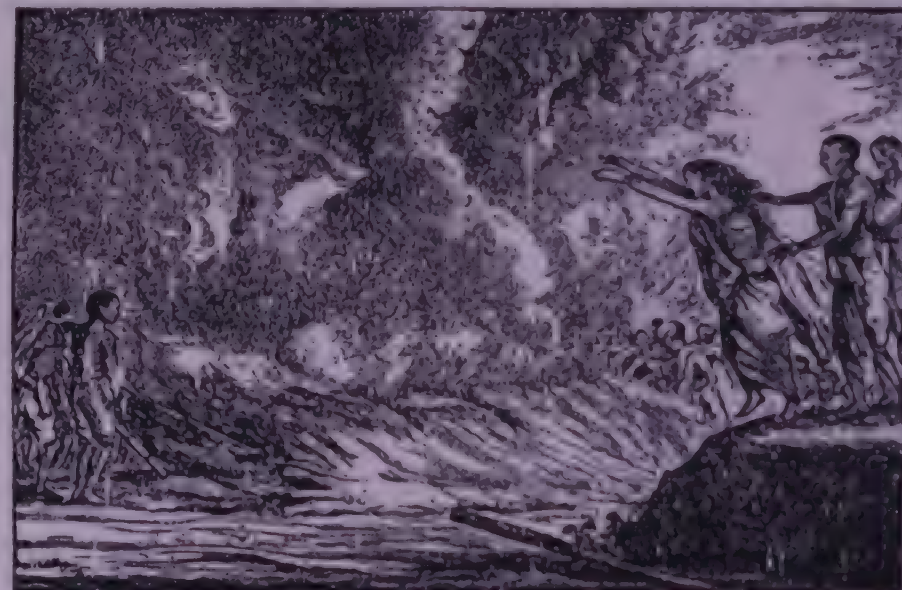
ಅನುಬಂಧ ಎರಡು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ
ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ವಿವರಗಳು

ಅನುಬಂಧ ಎರಡು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ವಿವರಗಳು

ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಹೆಸರು	ಅವರ ಮಾತೃದೇಶ	ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಕಾಲಾವಧಿ	ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರ ಹೆಸರು	ಇತರೇ ವಿವರ
೧. ಇಬ್-ನೆ-ಬತುತಾ	ಮೊರಾಕೊ  ಮಧ್ಯಯುಗೀನ ಕಾಲದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮಹಿಳೆ	ಕ್ರಿ.ಶ: ೧೩೩೩-೧೩೪೭	ಮೊದಲನೇ ಹರಿಹರ	ಉತ್ತರ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿರುವ ಮೊರಾಕೊ ದೇಶದ ಟ್ಯಾಂಜಿಯಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೦೪ ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೩ ರಿಂದ ೧೩೪೭ ರವರೆಗೆ ಇದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೮ ಅಥವಾ ಫೆಜ್ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದ. ಈತನ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನವನ್ನು 'ಇಬ್-ನೆ-ಜುಜ್ಜೆ' ಎಂಬುವನು ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟನು. ನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಗೆ ಎ.ಆರ್.ಗಿಬ್ ಎಂಬುವನು ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ. ತೊಘಲಕನ ಕಾಲದ ವಿಚಾರಗಳು ಈತನ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲದ ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಅವರು ಆತನನ್ನು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರವಾಸಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಸಹ ಈತನ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.
೨. ನಿಕೊಲೊ-ದೆ-ಕೊಂತಿ	ಇಟಲಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೨೦	ಮೊದಲನೇ ದೇವರಾಯ	ವೆನಿಸ್ ನಗರದ ಗೌರವ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೪ ರಲ್ಲಿ ವೆನೀಸಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು. ಪರ್ಶಿಯಾ ದೇಶದ ರಾಯಭಾರಿ

	 ಸಹಗಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸತಿ			ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಗೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಾದಂಥ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ಸತಿಸಹಗಮನ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಇವನ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಹಾರಣೆಗೆ ೧. ದೇವರ ವಿಗ್ರಹಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯಕಿಯರು ದೇವರ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ೨. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬಗಳಾದ ಯುಗಾದಿ, ದೀಪಾವಳಿ, ದಸರಾ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ನೃತ್ಯ, ಗಾಯನ, ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಜನರ ಸ್ತ್ರೀ ಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.
೩. ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್	ಪರ್ಶಿಯಾ  ಭೋಜನ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಕೂಟ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೩-೧೪೮೨	ಎರಡನೇ ದೇವರಾಯ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೩ ರಲ್ಲಿ ಪರ್ಶಿಯಾ ದೇಶದ ಹೆರಾತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ತಂದೆ ಹೆಸರು ಜಲಾಲುದ್ದೀನ್ ಜೋಹಾಕ ಎಂದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೪೧ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವರ್ಗದ ಅಪ್ಸರೆಯಂತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ನಗರದ ಏಳು ಕೋಟೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರ ಅನೇಕ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ತಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಶ್ರೀಮಂತ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಈತನ ಕಥನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ

			ಸತಿಯಾಗಲು ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಸತಿಮಣಿಯ ಸವಾರಿ 	ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ರೂಪವತಿಯಾದ ಹುಡುಗಿ ಇದ್ದಾಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಆಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಮತ್ಯಾರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಪುರುಷನ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಸ್ವಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ದಸರಾ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.
೪. ಅಥನೇಷಿಯಸ್ ನಿಕಿಟಿನ್	ರಷ್ಯಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೬೮-೧೪೭೪	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ  ಏಕಶೃಂಗಿ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆ	ರಷ್ಯಾದೇಶದ ತ್ವೆರ್ ಊರಿನವನು. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೦ ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೭೪ ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಮಹಿಳಾ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈತನ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ಹಾದರಗಿತ್ತಿಯರು ಅಥವಾ ಮಾಟಗಾತಿಯರು; ಕದಿಯುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮೋಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ವಿಷಕೊಟ್ಟು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಶಃ ಇವನು ರಾಜನ ಅಂತಃಪುರದ ಸ್ತ್ರೀ ಸೇವಕರು ಮತ್ತು ರಾಣಿಯರ ನಿರ್ಬಂಧದ ಬದುಕಿನ ಕಠೋರತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಂದಿನ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ರೀತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವಂತಿದೆ.

೫. ಲೊಡೊವಿಕೊ-ವಿ-ವರ್ತೆಮಾ	ಇಟಲಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೫	೨ ನೇ ನರಸಿಂಹ	ಇಟಲಿ ದೇಶದ ಬೊಲೊಗ್ನದವನು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೨ ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಘೋರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಗಂಡ ಆಗದೇ ಇದ್ದರೆ ವಿಷ ಕೊಟ್ಟು ಸಾಯಿಸಿ ಪರಪುರುಷರ ಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದರಂತೆ ಎಂದು ತನ್ನ ಪ್ರವಾಸಿ ಕಥನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾನೆ.
೬. ದು-ಅರ್ತೆ-ಬಾರ್ಬೋಸಾ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೮	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ	ಲಿಸ್ಬನ್ನಿನಲ್ಲಿ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ತಂದೆ ಹೆಸರು ದಿಯಾಗ್ ಬಾರ್ಬೋನಿ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೦ ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಇವನ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆ, ಆಭರಣಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮನೋರಂಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ವಿವಿಧ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಊಳಿಗದ ಹೆಂಗಸರ ಬಗೆಗೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಹಗಮನ, ವೇಶ್ಯಾಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ.



ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ರಾಣಿ

೭. ಡೊಮಿಂಗೊ ಪ್ಯಾಸ್	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೨೦ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ  ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ	ಕ್ರಿ.ಶ ೧೫೩೬ ಅಥವಾ ೧೫೩೭ ರಲ್ಲಿ ಆಗ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ನಂತರ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅಚ್ಯುತರಾಯ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಧರ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಿದ್ದರು. ಇಂಥ ರಾಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಪುಂಸಕರನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಯಾವ ಪುರುಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವ ಪುರುಷನ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಸೇವೆಗೈಯುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾರಾಂಗನಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನರ್ತಕಿಯರ ಜೀವನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಕಾವಲುಗಾರರಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ಯಾಸ್ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.
೮. ಫರ್ನಾಓ ನೂನಿಜ್	ಪೋರ್ಚುಗಲ್ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೩೫-೧೫೩೭ ಅಚ್ಯುತರಾಯ	ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ಸಹಗಮನ ಆಚರಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾಜನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.
೯. ಸೀಜರ್ ಫ್ರೆಡರಿಕ್	ಇಟಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೫-೧೫೬೬ ಸದಾಶಿವರಾಯ	ಇಟಾಲಿಯ ವೆನಿಸ್ ಪಟ್ಟಣದ ನಿವಾಸಿ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೬೭ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

೧೦. ಟೊಮ್ ಪೀರೆಸ್	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೧	ನರಸಿಂಗರಾಜ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೧೧ ರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈತ ಸುಮಾರು ೧೪೬೮ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೪೦ ರಲ್ಲಿ ಕಾಲವಾದ.
೧೧. ಪಿಯೆತ್ರೊ ದೆಲ್ಲಾ ವೆಲ್ಲೆ	ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೮೬-೧೬೫೨	ವೆಂಕಟಪ್ಪನಾಯಕ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೮೬ ರಲ್ಲಿ ರೋಮ್‌ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ. ತಂದೆ ಪೋಸಿಯೋ ದೆಲ್ಲಾವೆಲ್ಲೇ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೨೩ ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು.



ಉಲ್ಲಾಳದ ರಾಣಿಯೊಡನೆ ಪಿಯೆತ್ರೊ ದೆಲ್ಲಾ ವೆಲ್ಲೆಯ ಭೇಟಿ

ಅನುಬಂಧ ಮೂರು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ರಾಣಿಯರು

ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಅರಸರುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ ಮತ್ತು ರಾಣಿಯರು

ಮೊದಲನೆಯ ವಂಶ - ಸಂಗಮನ ವಂಶ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೩೬-೧೪೮೬

ಸಂಗಮನ ರಾಣಿ ಕಾಮಾಂಬಿಕಾ

ರನೇ ಹರಿಹರ — ಕಂಪಣ್ಣ — ೧ನೇ ಬುಕ್ಕರಾಯನ — ಮಾರಪ್ಪ — ಮುದ್ದಪ್ಪ

೧ನೇ ಬುಕ್ಕರಾಯನ ರಾಣಿಯರು
೧. ಹೊನ್ನಮ್ಮ
೨. ಗೌರಾಂಬಿಕೆ ಪ್ರಮುಖ
೩. ಚೊಮ್ಮದೇವಿ ಪದುಮಲದೇವಿ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ — ಚೊಮ್ಮದೇವಿ — ದೇವಾಯಿ

ಹೊನ್ನಮ್ಮ:
೨ನೇ ಹರಿಹರನ ರಾಣಿಯರು
೧. ಮಾಲಾಂಬಿಕಾ ಮುಲ್ಲಾದೇವಿ
೨. ಬುಕ್ಕವ್ವೆ
೩. ಬುಕ್ಕಾಂಬ

ಚೊಮ್ಮದೇವಿ:
೧ನೇ ವಿರುಪಣ್ಣ — ಮಲ್ಲಿನಾಥ

ದೇವಾಯಿ:
೨ನೇ ಕಂಪಣನ ರಾಣಿಯರು
೧. ಗಂಗಾದೇವಿ
೨. ರಮಾದೇವಿ

೨ನೇ ವಿರುಪಣ್ಣ — ೧ನೇ ಬುಕ್ಕ — ೧ನೇ ದೇವರಾಯ

೧ನೇ ದೇವರಾಯ ರಾಣಿಯರು
೧. ಹೇಮಾಂಬಿಕಾ ೨. ಅಣಾಲಾ ದೇವಿ ೩. ಭೀಮಾದೇವಿ

ವೀರ ವಿಜಯ
ರಾಣಿ ನಾರಾಯಣಾಂಬಿಕೆ

ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ — ಪ್ರತಾಪದೇವರಾಯ

ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ ರಾಣಿಯರು
೧. ಸಿಂಹಳ ದೇವಿ
೨. ಕಮಲಾದೇವಿ

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ — ೧ನೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ

ರಾಜಶೇಖರ — ೨ನೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ

೨ನೇ ವಂಶ ಸಾಳುವ ವಂಶ

(೧೪೮೬-೧೫೦೩)

ತಿಮ್ಮ

ರಾಣಿಯರು

೧. ದೇವಕಿ

೨. ಹರಿಮಾ

ಈಶ್ವರ

ರಾಣಿ ಬುಕ್ಕಮ್ಮ

೩ನೇ ತುಳುವ ವಂಶ

(೧೫೦೩-೧೫೬೯)

ನರಸಿಂಹನಾಯಕ (ಮೂವರು ಹೆಂಡತಿಯರು)

ತಿಪ್ಪಾಂಬೆ

ವೀರನರಸಿಂಹ (ಮಗ)

ನಾಗಲಾದೇವಿ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ (ಮಗ)

(ಹೆಂಡತಿಯರು)

೧. ತಿರುಮಲಾದೇವಿ

೨. ಚಿನ್ನಾದೇವಿ

೩. ಜಗನ್ಮೋಹಿನಿ

ಜಗದಾಂಬಿಕೆ

ಅಚ್ಯುತರಾಯ (ಮಗ)

(ಹೆಂಡತಿಯರು)

೧. ವರದಾದೇವಿ

೨. ಓದುವ ತಿರುಮಲಾದೇವಿ

ತಿರುಮಲಾದೇವಿ

ತಿರಮಲಾಂಬೆ

ಅಳಿಯರಾಮರಾಯ (ಪತಿ)

ಚಿನ್ನಾದೇವಿ

ವೆಂಗಳಾಂಬೆ

ತಿರುಮಲರಾಯ (ಪತಿ)

ಜಗನ್ಮೋಹಿನಿ

ತಿರುಮಲರಾಯ

ಛಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳು

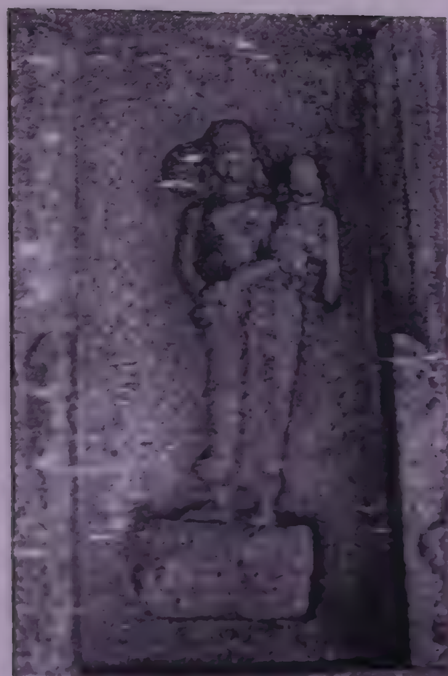


ಹಜಾರರಾಮದೇವಾಲಯದ
ಹೊರಗೋಡೆಯಮೇಲಿನನೃತ್ಯ
ಮಾಡುತ್ತಿರುವಸ್ತ್ರೀಯಶಿಲ್ಪ





ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರು, ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬ



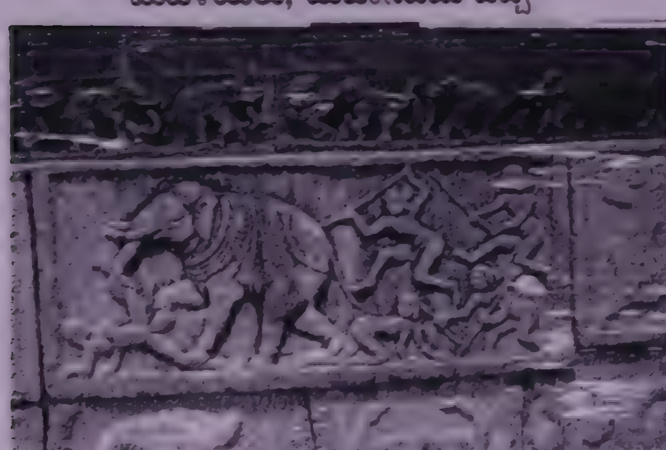
ಗೃಹಿಣಿ



ತುಲಾ ಭಾರ ಗೋಪುರದ ಕಂಭದಲ್ಲಿರುವ
ತಿರುಮಲಾದೇವಿ ಚಿನ್ನಾದೇವಿಯರ ಶಿಲ್ಪಗಳು



ಸೈನಿಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ
ಮಹಿಳೆಯರು, ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬ



ಆನೆಯ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಮಹಿಳೆಯ
ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಯೋಧ
ಮಹಿಳೆಯರು, ಮಹಾನವಮಿ ದಿಬ್ಬ